

Blir Fosen Norges første
CO₂-nøytrale folkehøgskole?

SIDE 10

Essay: I hvilken grad er
folkehøgskolen et
eksperimentarium?

SIDE 20

FOLKEHØGSKOLEN

#3 – 2012 – ÅRGANG 108

Engasjerte Sund-elever
demonstrerte i Oslo

SIDE 6

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV NORSK FOLKEHØGSKOLELAG

Redaktører:

Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439
Marte Fougner Hjørt
marte@folkehøgskole.no
mob. 928 26 021

Send ros og ris til:

redaktor@folkehøgskole.no

Kommer ut med 5 nr. pr. år

Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: Skin Designstudio

Produksjon/trykk: Østfold trykkeri

Papir: Amber Graphic

Forsidefoto: Øyvind Krabberød

Abonnement: 300 kr

Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,

1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

NORSK FOLKEHØGSKOLELAG

Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo

Tlf.: 22 4743 00

Fax: 22 47 43 01

Bankgiro: 8101.34.46466

nf@folkehøgskole.no

www.folkehøgskolene.net/nf

www.frilystfolkehøgskole.no

Daglig leder: Knut Simble

knut@folkehøgskole.no

Tlf.: 69 14 44 63

97 42 89 79

Leder: Øyvind Brandt

Falkestien 12, 3179 Åsgårdstrand

oyvind.brandt@folkehøgskole.no

Tlf: 900 77 694

Nestleder: Erika Alnæs

Hardanger folkehøgskule

5781 Lofthus

Styremedlem: Elin Evenrud

Buskerud folkehøgskole

3322 Darbu

Styremedlem: Britt Soot

Follo folkehøgskole

1540 Vestby

Styremedlem: Tore Haltli

Sund folkehøgskole

7670 Inderøy

1. varamedlem: Haldis Brubæk

Romerike folkehøgskole

2050 Jessheim

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN

Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo

Tlf.: 22 47 43 00

Fax: 22 47 43 01

Bankgiro: 1609.13.12135

if@folkehøgskole.no

Daglig leder: Dorte Birch

dorte@folkehøgskole.no

Tlf: 913 52 372

Fagpressen

Studier av forundringshagen på Vestjylland Højskole.

Portrettet – Kitty Wang	4
Sund-elever demonstrerte i Oslo	6
Ny sangbok klar	9
Fosen folkehøgskole på studietur til Danmark	10
Pedagogikk – prosjektarbeid	14
Street art på Ringerike	17
Sofieprisen til Eva Joly	18
Essay: Kjærlighet til eksperimentet	20
Elever med nyskrevet jazzmesse	22
Debatt	26
Bøker	32
Generasjonsdagen	35
Baksiden	44

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Norsk folkehøgskolelag og er Norsk Folkehøgskolelags talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilyst folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilystfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet.

Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

Kunst som salderingspost?

Rektorer som driver med kultur i smug, talenter som ikke blir sett, gutter som mobbes fordi de vil synge. Det var noen av professor Anne Bamfords varsko etter studier av kulturlandet Norge. Hun deltok på kulturskolelederes årskonferanse på Norges musikkhøgskole. Der ga hun et første innblikk i resultatene fra forskningsrapporten *Arts and Cultural education in Norway*. Funnene gir kraftige riper i lakken for kulturlandet Norge.

De siste ti årene har andelen av praktiske fag og kunst- og kulturfag sunket fra 20 prosent i grunnskolen, til dagens 12,5 prosent. Bamford mener Norge har utviklet et usunt PISA-hysteri.

– Dere har hausset opp PISA-undersøkelsene som den eneste sannhet. Rangeringen brukes som argument for å kutte i kunst- og kulturfag i skolen. Faglærere forsvinner, kompetansen blir borte. Dessverre skiller Norge seg ut fra andre land i Europa når det gjelder kulturfaglig kompetanse i skolen, på en negativ måte, sier forskeren fra Australia.

Er det resultatet av den på mange måter endimensjonale tilnærmingen i kjølevannet av PISA-ulykken vi nå kan ane konturene av i norsk folkehøgskole? Det har vært et ras i søkningen til kunstlinjer – kunst, design og håndverksfag, de siste årene. På åtte år har antall linjer sunket fra 102 i 2004 til 54 i i dag, det er en reduksjon på 47 prosent. Vi vet også at mange av de gjenværende sliter med å rekruttere, og flere av disse holdes i live fordi skolen synes det er viktige tilbud.

Omlegging i videregående skole ser også ut til å ha falt dårlig ut. Det er nedgang i søkere til kunstlinjer, og mange lærere melder om dårlig motiverte elever.

Er det dette bakteppet som gjør det så vanskelig for kunstlinjene i folkehøgskolen å leve videre? Kunst og kultur er viktige fagområder, må de alltid settes opp mot matematikk, norsk og språk, kan en virkelig spørre seg? Trenger vi ikke begge deler? Vi blir fattigere som folk og som enkeltindivider om ikke kulturen får sin rettmessige plass fra første skoleår. Hvis ikke det raskt tas tak i dette står vi i fare for å ende opp med et samfunn som er fornøyd med Idol-sendingene på TV og en populistisk tilnærming til kulturområdet.

ØYVIND KRABBERØD

Nordisk demokratisk dannelse

I disse internasjonale krisetider uttales det stadig oftere «look to Norway» eller til den nordiske modellen. Med dette siktes det til det langt på vei demokratiske trepartssamarbeidet vi har utviklet i våre sosialdemokratiske nordiske land mellom arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner og staten.

Men det er ikke utelukkende en mekanisk innretning, en prosess, som sikrer dette tilsynelatende fruktbare trepartssamarbeidet. I bunnen ligger det en forståelse av medvirkning, av demokrati, som er utviklet gjennom mange år. Og ikke uten innsats og kamp.

Den danske pedagogiske filosofen Finn Thorbjørn Hansen har et viktig poeng når han uttaler at demokrati uten et verdimelessig fundament – uten ånd – reduseres til noe instrumentelt, med fare for synkende engasjement og deltakelse.

Rett etter andre verdenskrig var det en heftig demokratidebatt i Danmark. Der Alf Ross mente at demokrati er selve avstemningen, mente Hall Kock at demokrati er samtalen forut for avstemningen og at ved selve avstemningen stopper demokratiet. Rundt i verden ser vi like mange varianter av (påstått) demokrati som det er stater og institusjoner.

Jeg hørte for noen år siden at tre nordiske folkehøgskoler ikke lyktes med å starte et felles demokratiprojekt, da de ikke kunne enes om en definisjon av demokrati. De fleste av oss fornemmer vel likevel at demokrati i en nordisk forståelse handler om både dialog og prosedyrer. Disse er basert på et menneske- og samfunnssyn, som igjen handler om noen grunnleggende verdier, som rettferdig fordeling, trygghet, transparens og verdier uttrykt i vår grunnlov.

Demokratiet er i dag utsatt for press fra mange hold, både verdimelessig, teknologisk og kommersielt. Med 2014 og 150 års jubileum for folkehøgskole i Norge i sikte, og etter noen år å ha arbeidet med dannelse, er det tid for å fokusere på demokratisk dannelse. Det tror jeg både den enkelte elev, folkehøgskolen og samfunnet vil tjene på.

God sommer! Vi ses til høsten.

ØYVIND BRANDT
LEDER I NORSK FOLKEHØGSKOLELAG

Lang og tro tjeneste

Kitty Wang har nettopp fylt 70 og går av som lærer på Trondarnes folkehøgskole til høsten. – Det har vært 33 meningsfulle og fantastiske år, men nå er det på tide å slippe til yngre krefter, sier hun.

TEKST: MARTE FOUGNER HJORT
/ FOTO: NORA BAARTVEDT

«Jeg har jo livet
som hobby»

Kitty Wang (70) startet karrieren sin som lærer i ungdomsskolen. Litt tilfeldig begynte hun som vikar på Trondarnes for 33 år siden, og har blitt der siden.

– Jeg gir meg til høsten, nå er det på tide at yngre krefter får slippe til, sier hun. Men legger til at hun bor så nærme at hun kan se ned på skolen fra soveromsvinduet sitt.

– Så kan jeg følge litt med på de nye elevene som kommer til høsten, ler hun. Og hun ler mye, Kitty. Samtidig innrømmer hun at hun kommer til å savne skolen veldig.

– Det blir jo rart, jobben har blitt en livsstil, sier Kitty. Og på spørsmål om hva hun kommer til å savne mest fra folkehøgskolelivet, kommer svaret kontant:

– Det er elevene, de betyr aller mest. Det å se utviklingen hos ungdommene i løpet av året er flott. Og de aller fleste utvikler seg i løpet av året, mener Kitty.

Ikke problematisk

– Dere har 17-årsgrense på Trondarnes. Tror du det har ført til mer problemer i elevgruppene enn det har vært på andre folkehøgskoler?

– Nei, det synes jeg ikke har vært problematisk. Jeg tror ikke det er så forskjellig fra andre skoler, bortsett fra at man har mer ansvar for en 16-17-åring enn en 18-åring, sier Kitty.

– Du har jobbet på Trondarnes lenge, hva er det som har holdt deg der i alle disse årene?

– Det er jo ungdommene, det. Jeg får god dialog med dem, og det er spennende å se dem prøve å finne seg selv, sier Kitty.

Kitty er født på Senja, men hun og ektemannen kom til Harstad i 1966. Da var det han som jobbet som lærer på Trondarnes. Kitty jobbet i ungdomsskolen.

– Da mannen min jobbet på Trondarnes bodde vi på skolens internat, i ni år. Det var ganske tøft å bo der, samtidig som vi hadde tre barn under tre år. Men for barna var det jo helt topp, husker Kitty.

Da hun begynte på Trondarnes var det heimkunnskap hun underviste i. Senere skifta linja navn til skolekjøkken, og til slutt gourmet og reiseliv, som hun har undervist i helt til hun nå går av. Kitty forteller at hun ikke kommer til å mangle ting å gjøre når hun nå blir pensjonist.

– Jeg har jo livet som hobby, og da har man alltid noe å drive med, ler Kitty, og fortsetter:

– Jeg liker å fotografere, så det skal jeg gjøre mer av. Også skal jeg lese mer. Dessuten har jeg en stor familie, blant annet fire barn og seks barnebarn, som jeg ønsker å være mer sammen med. I tillegg har jeg en gammel mor på 91 år som bor på Senja, så dit skal jeg dra en del, forklarer hun.

«Jeg har ofte blitt spurt om å bli inspektør eller rektor, men jeg har sagt nei hver gang. Jeg er ikke et kontormenneske, jeg må være der det skjer»

Reising som lidenskap

Kittys store lidenskap er likevel reisinga. Hun kom nettopp hjem fra en tur til Kina sammen med elevene, og til sommeren reiser hun til USA.

I løpet av de siste årene har det vært mye «støy» på Trondarnes. Personalkonflikter, utskiftninger av lærere og hyppige rektorbytter. Likevel sier Kitty at hun aldri har manglet motivasjon i jobben.

– Men jeg må innrømme at det har vært tøffe tak. Likevel har det vært godt samhold noen kolleger imellom, og det har hjulpet. Jeg har ofte blitt spurt om å bli inspektør eller rektor, men jeg har sagt nei hver gang. Jeg er ikke et kontormenneske, jeg må være der det skjer, forklarer Kitty.

– Hva tror du er den viktigste egenskapen man bør ha som lærer i folkehøgskolen?

– Det er viktig at man er god til å lytte. Mange av elevene har behov for noen som lytter. Mange har rett og slett hatt for lite voksenkontakt før de kommer til oss, mener Kitty, og fortsetter:

– Så man er jo litt sosialarbeider når man jobber på folkehøgskole, men det faglige er vel så viktig. De to tingene henger jo nøye sammen, sier Kitty.

– Nå har ungdommene veldig mye å velge mellom når de skal velge skole og utdanning. Hvorfor synes du at unge mennesker fortsatt trenger folkehøgskolen i 2012?

– På folkehøgskolen kan ungdom være seg selv, her har de en arena hvor de kan prate med hverandre, og slippe unna karakterpresset. Folkehøgskolen er et sted hvor unge folk føler seg verdsatt på en helt annen måte enn de gjør i grunnskolen.

Kitty sier hun har tenkt mye på folkehøgskolens fremtid i det siste.

– Den er selvsagt vanskelig å spå, men jeg tror det er viktig å ikke bare fokusere på det negative, så folk ikke tror det kun er vanskeligstilte ungdommer som kommer til folkehøgskolene. Det er en viktig del av livet å ha gått ett år på folkehøgskole, slår hun fast.

– Det er ikke mye jeg angrer på i livet, men jeg angrer på at jeg aldri selv var elev på en folkehøgskole, sier Kitty Wang.

Engasjerte Sund-elever demonstrerte i Oslo

50 elever fra Sund folkehøgskole hadde tatt regien foran Stortinget med faner og appeller mot oljefondets aktivitet i selskap som ødelegger regnskogen i Peru.

TEKST OG FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Det var elevene ved Regnskoglinja på Sund som sto i spissen for arrangementet i Oslo 12. april. De aksjonerte mot oljefondets investeringer i oljeselskapet Repsol og deres aktiviteter i Latin-Amerika. Selskapet er inne i bokstavelig talt skitne aktiviteter i Peru. Elevene har vært på studietur i Peru og har produsert en rapport om den pressede situasjonen regnskogen og menneskene der lever under.

I overkant av 150 mennesker var samlet foran vår nasjonalforsamling. De fikk med seg klare oppfordringer til politikere og etikkrådet om å ta til vettet og trekke kapitalen ut av selskapet Repsol. Finanskomiteens og Arbeiderpartiets Janne Kristoffersen tok i mot rapporten fra elevene. Hun understrekte at hun satte pris på Sund-folkets engasjement, men pekte på at oljefondet er inne i 8000 selskaper og at det stadig jobbes med fordelingen av investeringene. Hun mente også at mange land så til Norge for hvordan landet har håndterer oljekapitalen.

Lidelse

Mange av regnskoglinjas 17 elever leverte sikre og poengterte innlegg som høstet applaus. Regnskogfondet var også representert. De mente at oljefondet er dypt inne i selskaper som raserer regnskogen.

- Vi gir tre milliarder til bevaring av regnskogen og bruker 82 milliarder på å rasere de samme skogene, var budskapet fra Anders Krog som gjennom fondet lenge har jobbet med å presse oljefondet og dets investeringer. Også Changemaker og SU deltok med appeller blant annet med krav om mer makt til etikkrådet.

- Hvordan kan dere bygge fremtiden på andres lidelse, var det direkte spørsmålet?

Kulturinnslag var det også ryddet plass til. Jørn Simen Øverli sang viser med stort engasjement og sinne, mens elever serverte trommeseanse på oljetønner som var dekorert med fienden Repsols logo.

De som mener at dagens ungdom bare er uinteressert i samfunnet og at alt var bedre på 70-tallet, skulle vært i Oslo. Sund-elevene markerte seg tydelig og med god regi. Vi ønsker lykke til med kampen for de engasjerte elevene som hadde tatt den lange turen fra Inderøya i nord.

NORGE ut av REGNSKOGEN!

DEMONSTRASJON:

19. april kl 16-18
foran Stortinget

*«Vi gir tre milliarder til bevaring
av regnskogen og bruker 82
milliarder på å rasere de samme
skogene»*

REGNSKOGSLINJEN VED SUND FOLKEHØGSKOLE
MED RAPPORT FRA STUDIETUR TIL PERU:

PENSJONSFONDET UTLAND MÅ TREKKES UT AV OLJESELSKAPET REPSOL

Achuarene, kukamaene, urarinaene, quíchwaene og de andre urfolksgruppene i Peruansk Amazonas er lei av at de på det førtiende året, nå i 2011 stadig får ødelagt drikkevannet og fiskeressursene sine av oljelekkasjer.

TEKST: ANDERS HALS, LÆRER SUND FOLKEHØGSKOLE/FOTO: ØYVIND KRABBERØD

«Turister og andre med penger kan kjøpe seg flaskevann, mens lokalbefolkningen er henvist til ellevann som langsomt forgifter kroppen»

Siden 2006 har det vært hele 92 store og små oljelekkasjer; dette ifølge achuar-indianernes olje-vaktgruppes rapport utgitt i 2011*, og lokalbefolkningen sitter igjen uten noen form for gjenytelser i form av offentlige tjenester eller infrastruktur. Ellevannet utgjør drikkevannet i dette området (Pacaya Samiria og på nordsida av Marañon og østover mot Río Tigre).

Turister og andre med penger kan kjøpe seg flaskevann, mens lokalbefolkningen er henvist til ellevann som langsomt forgifter kroppen. I disse flate og delvis sumpige områdene er oversvømmelsene i regntida årvisse, og folk bygger av den grunn husene sine på påler. Men oljelekkasjene flyter med vannet innover i regnskogen, og det innebærer at både drikkevannet, fisket og vegetasjonen skades av både oljen og saltet fra oljebrønnene.

Fra de millioner av år gamle avsetningene det bores i kommer nemlig høyt oppkonsentrert saltvann opp sammen med oljen og saltvannet spyles ut i elvene, der det lever fisk og andre organismer som selvsagt ikke tåler dette. I fjor var det et utslipp på flere hundre fat råolje fra en oljeledning som oljeselskapet PlusPetrol (Argentina) har i nærheten av San José Saramuro. Oljeselskapet Repsol (Spania) har eierandeler i PlusPetrol.

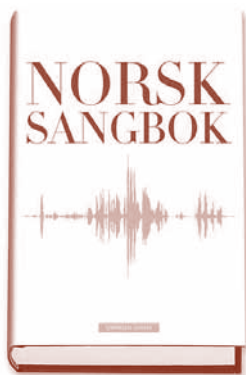
Pensjonsfondet investeres i Repsol

PlusPetrol holder ikke oljeledningene i stand, men venter oftest til korrosjonen har forårsaket lekkasjen før de reparerer. Det betyr oftest at det går dager før lekkasjene kan stanses. Folk er rasende i hele området, og folk i Iquitos by sier at også fisken de spiser blir ødelagt.

Sølet renner så videre inn i Brasil og nedover hele Amazonas. Som kjent har det gått så langt enkelte steder at i Bagua, som ligger lenger nordvest, har et titalls menneskeliv gått tapt i konfrontasjoner mellom politi og lokalbefolkning. Helse, ernæring og miljøvern må nå respekteres!

Repsol må ut av investeringslista!

*Eksempel på hvordan indianergrupper overvåker og rapporterer:
<http://amazonwatch.org/news/2011/03/01-feconaco-shinai-report>

Ny sangbok klar

Skoleåret er over. Når det nye starter i august, vil elever og lærere få en flunkende ny sangbok i hendene.

TEKST: MARTE FOUGNER HJORT / FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Rektor på Elverum folkehøgskole, Åsmund Mjelva har ledet arbeidet med å sette sammen den nye sangboka. Den nye og reviderte utgaven av Norsk Sangbok er klar i midten av juli. Åsmund forteller at det har vært en enorm jobb å sette sammen sangboka, og arbeidet ble påbegynt allerede høsten 2010.

Sangbok-komiteen har foruten Åsmund Mjelva bestått av Johny Fosse, Heidi Granlund og Christian Killengreen.

– I tillegg har vi jo spurt om råd fra musikere, andre musikk lærere, og også brukt våre elever i utprøving av noe nytt stoff og arrangementer, forteller Åsmund.

Byttet ut over 100 sanger

Åsmund forteller videre at de har tatt ut mer enn hundre sanger, og erstattet dem med sanger de heller vil ha inn.

– Vi har vurdert utskiftningene nøye, og funnet en del sanger vi mener kan skiftes ut. Det er flere ulike momenter som spiller inn ved bestemmelse av utvalg, men først og fremst må sangen ha en kvalitet som gjør at den fortjener å bli med. For det meste har vi valgt ut sanger som kan egne seg i en allsangsituasjon, men også noen få sanger som er best til solistisk framføring ved elevkvelder med mer. For å få inn 100 nye sanger er det selvsagt mange flere sanger som er vurdert, og vi har hørt gjennom og spilt og sunget et enormt antall sanger. Youtube, Wimp og Spotify er jo glimrende hjelpemidler for å kunne

høre på musikken vi vurderer. Ellers er jo også andre sangbøker og noter som er gitt ut de syv siste årene vurdert.

Nytt og norsk

– Kan du gi noen eksempler på sanger dere har tatt ut fra den gamle sangboka?

– Vi har for eksempel tatt ut noen av julesangene, som *Julekveld i skogen* og *Jeg er så glad hver julekveld*. Den første føler vi nå er litt «slitt», og den andre har vi vurdert finnes overalt likevel, og at det kan finnes mer interessante alternativ. Vi erstattet disse med for eksempel *Lux Vitae*, *Himlen i min famn* og *O helga natt*, sier Åsmund, og fortsetter:

– Det er fjernet en del svenske viser som det var veldig mye av i forrige versjon, og vi har tatt inn flere nyere norske sanger av for eksempel Dum Dum Boys, Jokke og Valentinene, Sondre Lerche, Kaizers Orchestra, Maria Mena og Thomas Dybdahl. Vi har også byttet ut noe folkemusikk og enkelte salmer med andre innen samme kategori vi ønsker skal være med i utvalget, forklarer han.

Stort sett enige

– Var dere i komiteen stor sette enige i hvilke låter som skulle tas ut eller legges til?

– Det er klart det kan være sanger noen liker bedre enn andre, men vi har alltid endt opp med en enighet om det endelige utvalget. Vi har brukt mye tid på å lese noter og høre på sangene sammen. Hvor mye tid vi

totalt har brukt på boka er vanskelig å si, men det er en enorm jobb. En vurdering er jo hvilke som kan skiftes ut, og noe helt annet er hvilke som skal inn. Disse sangene blir da vurdert mot hverandre. Så kommer jobben med å finne godt manus, og her er det mye rart på markedet. Det florerer med feil og mangler i utgitte noter, så dette grunnlaget må sjekkes grundig. Iblant er ikke musikken tilgjengelig som noter, og da må vi bare sette oss ned og lage manus selv. Videre er det å finne riktig toneleie. Her er det viktig at det verken skal ligge for dypt eller høyt i toneleie. Etter at utvalg og tonearter er bestemt sendes manus til notesetter, som igjen sender korrektur til oss. Her går det gjerne flere runder, og det er en enorm jobb å sjekke hver note, akkord og all tekst i boka gjennom flere runder. Forlaget har en så vrien oppgave med å hente inn tillatelser fra rettighetshavere, og her er det iblant vanskelig å finne de som har rettighetene, få svar fra dem, og også iblant å få lov å bruke materialet. Til slutt skal registrere produseres, både alfabetisk etter genre med mer, sier Åsmund.

– Gratulerer med god innsats! Er det godt å vær ferdig?

Det har vært en utfordrende og spennende jobb, og vi gleder oss nå til å se det endelige produktet som kommer nå i sommer. Vi håper boka vil bli mye brukt av elever og ansatte rundt om på skolene, og også av mange andre, smiler Åsmund Mjelva.

Vestjylland Højskole har egen vindmølle.

Blir Fosen folkehøgskole Norges første CO₂ nøytrale skole?

Studietur til Vestjyllands Højskole i Danmark

ØKOLOGI, BÆREKRAFTIGHET OG FREMTIDSPLANER

Hva vil vi? Hvor går veien videre? Store spørsmål stilt i personalråd på Fosen folkehøgskole. Hva var utgangspunktet for å rote oss inn i slike eksistensielle spørsmål?

Jo, vi satt med en følelse av for lite fornying og en noe uklar framtidskurs. Den følelsen likte vi ikke, og vi ville ta tilbake initiativet igjen.

En av bærebjelkene i vår drift i alle år har vært å jobbe for en bærekraftig fremtid. Gjennom energisparetiltak, egen økologisk gård, debio-godkjent kjøkken, egen-produserte båter, naturhåndverk m.m., ønsker vi at skolen skal formidle noen holdninger og verdier utad til samfunnet, og ikke minst til våre elever. Vi ønsker å stå for noe. Men vi har hele tiden behov for faglige samtaler, inspirasjon og å lære av andre. Tilfeldighetene gjorde at vi ble kjent med Vestjyllands højskole i Danmark. Her så vi at vi ville få mange gode faglige innspill til hvordan utvikle oss videre, se andre løsninger, og ikke minst få inspirasjon til videre arbeide. Så vi søkte om reisestipend, og reiste til Danmark.

CO₂ nøytrale

Hvem er så denne danske folkehøgskolen? Vestjyllands højskole er CO₂-nøytrale, får strøm gjennom vindmølle, jordvarme og solceller. De har eget økologisk kjøkken og driver en økologisk iverksetterlinje. Hele skolens profil og tenkning har mye til felles med oss, og et besøk hos dem så vi som spennende for begge parter. Så vi dro ned; lærere, ledelse, kontor, vaktmester og kjøkken senhøstes 2011.

Vi startet med et besøk i forundringens hage, højskolens økologiske kjøkkenhage og utprøvingsområde. Deretter dro vi på besøk på en økologisk grønnsaksgård. Der kikket vi på drift av gårdsbutikk og grønnsaksproduksjon. Gården er skolens grønnsaksleverandør. Senere dro vi til en liten fiskerlandsby og besøkte et røkeri. Der fikk vi oppleve et veldig spennende utvalg av røkt fisk, og dagen ble avsluttet med en fantastisk middag i røkeriets restaurant. Dagen etter var vi på omvisning på skolens kjøkken, og hadde samtaler med skolens kjøkkenpersonale. Vi hadde et møte med forstander Else Mathiassen om markedsføring, økologi m.m. Så fikk vi en omvisning og forklaring på skolens energiforsyning. Det var spennende, og vi ble akk så misunnelige. Kan vi få til noe lignende?

Nysgjerrighet

Hva tar vi med oss videre? Vestjyllands Højskole viste seg å bli så spennende som vi hadde håpet på forhånd. Vi fikk mye tips til nye måter å organisere den økologiske grønnsaksproduksjon på sammen med andre nyttevekster, og vi tenker allerede denne våren å prøve ut et lite dyrkingsområde på gården vår. Spesielt var det interessant å se hvordan de plantet ville, spiselige planter inn imellom i grønnsakshagen. Lærerikt var det også å se deres nysgjerrighet på nye ting, alt fra å se hvilke treslag som holder lengst som gjerdestolper til ulike komposter-

ingsmetoder. Deres hageanlegg var dessuten bygd opp som et besøksanlegg med overnattingsmuligheter og utendørs kjøkken. Denne åpenheten mot lokalsamfunnet og tilreisende er veldig interessant, og noe vi har tenkt på lenge. Så i forhold til å åpne opp gården vår var dette veldig lærerikt for oss. Vi søkte Gjensidigestiftelsen i etterkant av turen til midler for å utvikle gården vår som besøksgård. Det fikk vi, og vi er allerede i gang.

Gårdsbutikk

Vi har en liten gårdsbutikk på gården vår, som vi ønsker å utvikle videre. Å få høre erfaringer fra gårdsbutikken til højskolens grønnsaksleverandør ga oss mange nyttige og gjenkjennbare erfaringer. Disse erfaringene vil vi ta med oss videre.

Vi har installert et røkeri på skolen vår. Dette gjør at vi kan røke egen fisk, og også røke for andre. Besøket på røkeriet i Hvide Sande ga oss mange ideer til røkningsmetoder og nye fiskeslag som kan røkes.

Å se højskolens CO₂-nøytrale energianlegg var utrolig lærerikt. Dette vil vi også få til. Vi er til de grader blitt inspirert til å sette i gang en prosess, for å se om dette kan la seg gjøre i Norge. Blir Fosen folkehøgskole Norges første CO₂-nøytrale skole?

Vi er tilbake i hverdagen igjen. Vi har startet opp flere prosesser i etterkant av besøket. I tillegg til utvikling av gården og drømmescenarier på energifronten, har vi i personalråd begynt å lage en oversikt over bærekraftigheten i det vi holder på med. Alle avdelinger på skolen vurderer egen drift i forhold til økologi og bærekraftighet, og så skal vi lage et felles dokument som munner ut i en handlingsplan videre. Det blir interessant å se hvor vi er om ti år.

Stor delegasjon fra Fosen folkehøgskole på studietur til CO₂-nøytrale Vestjylland Højskole.

En økologisk folkehøgskole.

Hva er det?

EN KORT FORTELLING OM FOSEN

Økologi eller oikos og logi er gresk og betyr læren om husholdet eller forvalteransvaret for naturen.

AV WIGGO STEN LARSEN, REKTOR FOSEN FOLKEHØGSKOLE

Fosen folkehøgskole sin økologiske profil ble etablert på initiativ fra Norges Naturvernforbund og folk i det økofilosofiske miljøet i Norge allerede på 1970 tallet.

«**Den naturale folkehøgskolen**» skulle være bærekraftig i sin omgang med og bruk av naturgrunnlaget, og samtidig ta vare på nyttig og allsidig kulturkunnskap og håndverkstradisjoner som var i ferd med å forsvinne i stor skala. Holdninger, kunnskaper, ferdigheter og et enkelt liv med mye selvforsyning i natur har hele tiden vært sentrale drivkrefter i undervisningen og hverdagslivet på skolen.

Bærekraftig utvikling

Etter 35 år står profilen like sterkt og det skal den gjøre videre inn i framtida. Et bredt samfunnsengasjement for en bærekraftig utvikling vokser fram og viser at samfunnet er på vår side. Politiske partier og miljøbevegelser har mer og mer fått øynene opp for hvor viktig Fosen sitt bidrag er i samfunnsutviklingen, og flere folkehøgskoler tar nå spesielt de miljømessige utfordringene langt mer alvorlig enn for 35 år siden.

Fosen folkehøgskole har derfor tatt seg den frihet å kalle seg «Norges økologiske folkehøgskole». Dette gjør vi aller mest for å understreke at vi er en folkehøgskole som kan vise til lang og bred sammensatt innsats i arbeidet for en bærekraftig utvikling i skole-sammenheng. Gjennom mer enn 35

år er vi en skole i Norge som har hatt oppmerksomhet og undervisning rettet mot bærekraft utvikling i vid forstand. Skolens sentrale visjon er fortsatt «**Å arbeide for et samfunn uten utbytting av menneske og natur og å ta vare på kultur-tradisjoner**».

I skolens hverdag betyr dette blant annet:

I hushold og kjøkken

- Et debio-godkjent kjøkken som kjøper inn mye økologisk matvarer.
- Skolens økologiske gård «Nøst» forsyner skolen med kjøtt, egg og jordbruksprodukter.
- Vi fisker, høster bær og sopp og ville vekster til egen selvforsyning i nærområdene i kommunen.
- Vi viderefører og konserverer råvarer på skolens kjøkken og i undervisningen.
- Strømforbruket er redusert med 40 % de siste 10 årene og vi arbeider videre med mer energi-økonomisering.
- Fellesinnsats og dugnader er en viktig del av undervisning på skolen, gården og i miljøprosjekter. Samarbeid og deling er sentralt i en mer bærekraftig samfunnsutvikling.

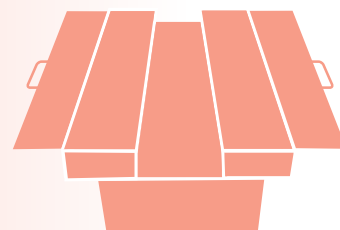
I undervisningen

- Skolen bygger sine egne tradisjonelle trebåter med materialer vi selv henter fra lokal skog.
- Vi seiler og ror disse båtene både som linjefagsundervisning og på felles ukesturer høst og vår med alle elevene.
- Skolens villsauer forsyner oss med kjøtt til färikål og fenalår, og sauene pleier kulturlandskapet. Vi viderefører kjøttet i undervisningen.
- Saueskinnene blir garvet og ulla blir tovet, spunnet og plantefarget i skolens undervisning.
- Elever syr seil i bomull og lin, og lager tau/rep.
- Håndverk og designlinja bruker naturmaterialer
- Fellesfagsundervisningen har en rekke temaer som blant annet miljøprosjekter, økofilosofi, handlingsbåren kunnskap, friluftsliv og naturlivstemaer.

Som folkehøgskole er det stadig mye å utvikle og forbedre i det små og daglige. Utgangspunktet er et engasjement for en bærekraftig utvikling i lokalsamfunnet, nasjonalt og internasjonalt. Dette forplikter og utfordrer, og vil fortsette å være en spennende mulighet for miljøengasjert ungdom som vil skape seg en bærekraftig livsstil.

SERIE OM PEDAGOGISKE METODER

Folkehøgskolen kaller vi ofte verdens frieste skoleslag. Men anvender vi vår pedagogiske frihet til å reflektere over våre metodevalg og utvikle vår pedagogikk videre mot våre dannelsingsmål i dagens og morgendagens samfunn? Under denne vignetten ønsker Folkehøgskolen i kommende numre å bringe konkrete eksempler på metodikker som enten er prøvd ut med hell eller som ser spennende ut og derfor kanskje burde prøves og utvikles videre i vårt skoleslag. Redaksjonen har derfor utfordret en rekke personer til kort å beskrive metoder de benytter seg av eller er fasinert av for på denne måten å være med på å stimulere den pedagogiske nysgjerrigheten og inspirere til refleksjon og utprøving – å bidra til å fylle flere verktøy i den pedagogiske verktøykassa.

METODEBANKEN

– i ferd med å fylles opp

Langsomt, om enn ganske haltende, kommer innskuddene.

AV BENEDICTE HAMBRO, RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

De fleste skolene synes det er lettest å levere opplegg om skolestart, og der er det mange gode, morsomme og praktiske idéer. Men når det gjelder sosialpedagogiske metoder eller

metoder som tar for seg skoleslagets idégrunnlag, er det med ett vanskeligere. Kanskje kan morgensamlingsopplegget gi inspirasjon. Det er hentet fra kapitlet: «Hvordan skaper

vi forståelse for hva folkehøgskole er?». Og husk: det er ikke for sent å levere mer til metodebanken!

NAVN	MORGENSAMLING
GRUPPESTØRRELSE	Hele skolen
MÅL	Bruke morgensamlingene til små drypp om skolen, skoleslaget, forventninger osv
LYDNIVÅ	Lavt
TID	8–10 minutter
PLASS	Morgensamlingsrommet
UTE/INNE	Inne
FORBEREDELSE	Hver enkelt lærer/ansatt må forberede seg
UTSTYR	Avhengig av opplegget
AKTIVITETSNIVÅ	Lavt
OPPLEGG	Bruke de korte morgensamlingene til at alle lærere – gjerne andre ansatte også – sier noe om folkehøgskole. Kan være alt fra en kort presentasjon av skolens historie, til Grundtvig, og/eller sanger som sier noe om skolen eller det å være folkehøgskoleelev eller hva det å være folkehøgskolelærer/ansatt betyr for de enkelte.
FALLGRUVER	
VARIASJONER/IDEER	Det er mulig å bruke Grundtvigs sanger som utgangspunkt til å si noe om hvem han var og hva han ønsket å si gjennom tekstene. Ta utgangspunkt i f.eks. «Venner der er stor i gjære» eller «Hva solskinn er for den sorte muld» av Grundtvig og snakke om hva han ønsket at folkehøgskole skulle være. Sangene er altfor arkaiske til å stå uten kommentar, men kan være et godt utgangspunkt for å si noe om skoleslaget. «Hva er det min Marie...» kan være et utgangspunkt for å si noe om Grundtvigs liv og kvinnehistorier. Grundtvigs liv er i seg selv verdt en uendelig rekke av morgensamlinger. «Slapp raggea» av T.V.Torgersen sier noe om hva vi ikke ønsker. Hans «Tenke sjæl» er også et godt utgangspunkt å si noe om å stå på egne ben. Historier og myter er også fine utgangspunkter. (Når Metodebanken er ferdig, vil den også inneholde et utvalg historier som kan brukes.)
KOMMENTAR	Viktig å samkjøre oppleggene, slik at så mange aspekter av skoleslaget blir presentert. Det er liten fare for at morgensamlingene blir kjedelige eller like all den tid det er forskjellige som holder dem.
SKOLE	Basert på en idé fra Ringeby og opplegget «Poesi og grunnregler» fra Ringerike

PEDAGOGISKE INSPIRASJONSKILDER I FOLKEHØGSKOLEN

Vi har startet en artikkelserie om pedagogikk i Folkehøgskolen. Hvilke inspirasjonskilder kan vi skimte i folkehøgskolens pedagogikk utover Grundtvig. Først ute var Arild Mikkelsen med en artikkel hvor den jødiske filosofen Martin Buber trer fram. Lena Sendstad har skrevet om Kaospilotene. Olav Klonteig fulgte opp med en artikkel om den amerikanske psykologen Jerome Seymour Bruner. Rune Sødal har belyst Møtet hos Friedrich Bollnow, mens Tore Haltli tok for seg Paolo Freire og bankmetoden. Øyvind Brandt har skrevet en artikkel om montessoripedagogikken. Sigurd Øhrem presenterte filosofen Arne Næss og hans lekne livsfilosofi. Nå tar Øyvind Krabberød for seg prosjektarbeid som pedagogisk virkemiddel.

Prosjektarbeid

Som ny lærer ved Soltun folkehøgskole i 1988 ble jeg møtt av engasjerte kolleger som tenkte radikalt. Prosjektarbeid sto høyt på dagsordenen. Jeg møtte dogmatiske tilnærminger hvor teorien fra danske Knud Illeris (m.fl.) skulle følges etter boka, og mer pragmatiske løsninger. Men det viktigste var at det var en holdning om å dra elevene med i demokratiske prosesser og at det hele skulle ende opp i et synlig produkt. For undertegnede var det ofte krevende å ha tålmodighet nok til å være med på åpne seanser som kunne ta svært lang tid og der prosessen ofte var det viktigste. Men tid er jo kanskje den viktigste ressursen vi har i folkehøgskolen, så det fjellet var det mulig å forsere.

AV ØYVIND KRABBERØD

Erfaringer

Å arbeide etter prosjektarbeidsmetoden er ikke et nytt fenomen, men det har røtter tilbake til USA tidlig på 1900-talet. John Dewey – en svært viktig pedagog i dette århundre – underviste etter disse prinsippene:

- Kunnskap skulle være nyttig
- Elevene skulle gjøre seg erfaringer
- Elevene skulle sette seg mål
- Elevene skulle være aktiv

Prosjektarbeidsmetoden er en vitenskapelig arbeidsmetode – en måte å arbeide på for å ta fatt i dagligdagse erfaringer.

Allerede i 1940 nådde disse tankene Norge, nærmere bestemt Lærerhøgskolen i Trondheim. I den generelle delen av Normalplanen 1939 var prosjektarbeidsmetoden faktisk et bærende prinsipp.

Metoden slo likevel først igjennom i Danmark i 1968, i stor grad ut i fra samfunnsendringer.

På 1970-talet var det en del norske skoler som drev med prosjektarbeid. Nytt frå 1997 var L-97 der det stod at *alle* skoler skulle bruke denne arbeidsmetoden.

Studentopprør

I 1968 startet et studentopprør ved universitetet i Roskilde, og her var Knud Illeris sentral.

Utdanninga i Danmark fram til 1968 hadde en samfunnsmessig funksjon. En viktig forutsetning for økonomisk vekst var jevn tilgang på arbeidskraft, men fram mot midten av 1960-tallet minka tilgangen på arbeidskraft. Samtidig skulle studentene utdannes i retning mot og for kapitalismen.

Menneske som lever under herskende forhold må lære å kunne endre dem. Økende rasjonalisering og effektivisering kom til å prege alle deler av samfunnet. I utdannings-

systemet hadde prosjektarbeidsmetoden derfor sin «misjon» (arbeid under skiftende forhold, samarbeid med andre, fleksibilitet, økt kontroll over seg selv m.m.). I starten kunne det ses på som en form for klassekamp – senere en arbeidsmåte for demokrati og selvforvaltning. En annen side var også den økende demokratiseringsprosessen i skolen – mer deltakelse i avgjørelser – medbestemmelse.

Mange var derfor svært skeptiske til prosjektarbeidsmetoden fordi de så på den som en radikal arbeidsform. Men det revolusjonære ligger jo i selve problemformuleringen – ikke i metoden.

Tradisjonell undervisning var mer et redskap for styring, makt og kontroll.

Prosjektarbeidsmetoden var på en måte en utfordring for «systemet» – vanskelig å styre og administrere sentralt.

Definisjon

I boka *Innføring i prosjektarbeid*, Tiden 1987, av Berthelsen, Illeris og Poulsen – definerer de prosjektarbeid på følgende vis:

«Prosjektarbeid definerer vi som et pedagogisk arbeidsmønster hvor elever eller studenter – i samarbeid med lærere og/eller andre – utforsker og behandler ett eller flere problemer i sammenheng med de samfunnsforhold og den virkelighet de(t) forekommer i. dette innebærer at arbeidet skal gi stadig sterkere opplevelse, dypere erkjennelse og økt perspektiv, at problemene angripes og belyses fra forskjellige synsvinkler uavhengig av tradisjonelle faggrensene, og at valg av teorier, metoder og redskaper styres ut fra de valgte problemer. Lærernes rolle er ikke bare å formidle kunnskaper, men også i solidaritet med elevene å fungere som igangsettere, inspiratorer, grensesettere, veiledere og konsulenter. Arbeidet skal munne ut i et konkret produkt som kan være en muntlig eller skriftlig rapport, eller som kan uttrykkes gjennom andre medier eller handlinger.»

(BERTHELSEN, ILLERIS OG POULSEN, 1987, S. 25)

Videre i veiledningen lister de opp følgende kjennetegn ved et prosjektarbeid:

- **Problemorientering:** Prosjektet tar utgangspunkt i et problem eller problemområde som skal utforskes nærmere, eller i ideer om et produkt som skal skapes. Det er arbeidet med utvikling av problemstilling som i særlig grad skiller prosjektarbeid fra annen tema- og emneundervisning eller gruppearbeid.
- **Deltakermedvirkning og samarbeid:** Prosjektet blir planlagt og gjennomført i samarbeid mellom elever og

lærere. Det er en forutsetning at læreren respekterer elevens begrunnede valg og legger elevens behov og ønsker til grunn for utvikling av problemstillinger. Det er viktig at elever og lærer utvikler en felles forståelse av problemstillingen og av de krav og forventninger som stilles til arbeidsprosess og resultat.

- **Integrasjon av teori og praksis:** Prosjektet utfordrer til å belyse et problemfelt i en brytning mellom eksisterende kunnskap og kritiske spørsmål. Det er viktig at elevens erfaringer aktiveres samtidig som eksisterende fagkunnskap trekkes inn for å kaste lys over alternative tilnærminger og løsninger og gi mulighet for kritisk belysning.
- **Innhenting og tilrettelegging av informasjon:** Arbeidsprosessen krever innhenting, gjennomarbeiding og vurdering av informasjon, og prosessen innbyr til forskjellige arbeidsmåter og uttrykksformer. Det er viktig å oppfordre til en bruk av ulike informasjons- og kildetyper.
- **Geografisk tilknytning:** Prosjektet kan ha lokal tilknytning
- **Tverrfaglighet:** Prosjektet er ofte tverrfaglig og krever kunnskap og innsikt på ulike fagområder. Det er viktig å hente ut gevinster av arbeidet som styrker både fagkompetanse og en mer helhetlig kompetanse hos elevene.
- **Tidsavgrensning:** Prosjektet er tidsavgrenset. Det er viktig å se tidsbruken i forhold til arbeidet i fagene som helhet. Elevens hjemmearbeid bør regnes inn som en del av tidsbruken.
- **Produktorientering:** Prosjektet resulterer i et produkt, dvs. noen erfaringer og resultater som kan formidles eller vises til andre. Produktet kan være en rapport, en avisartikkel, en veggavis/nettavis, et foredrag, en film, et rollespill, en utstilling, en aksjon eller lignende. I noen sammenhenger kan produktet være en statusrapport som synliggjør hvilke spørsmål som trenger videre undersøkelse. Det er viktig å være oppmerksom på de prosessaspektene ved prosjektet som ikke uten videre lar seg dokumentere.
- **Vurdering:** Prosjektet blir vurdert i fellesskap av lærer og elever. I tillegg til den faglige måloppnåelsen som gjerne er hentet fra mål i læreplanen, bør en tilstrebe undervisningsvurdering med vekt på forhold som engasjement, selvstendighet, initiativ, samarbeidsevne, evne til å ta ansvar, orden, arbeidsvaner osv. Undervisningsvurdering kan gjerne ha form av egenvurdering og vurderingssamtale.

Mange pedagoger i folkehøgskolen kjenner seg godt igjen i prosjektarbeidsmetoden, i alle fall i deler av den. Arbeidsforholdene og friheten i skoleslaget legger godt til rette for å slippe løs gode og kreative prosesser.

«Det revolusjonære ligger i selve problemformuleringen – ikke i metoden»

Det har de siste årene kommet fram en del kritikk av metoden, og delvis også innrømmelser fra ideologene. Det har vært røster som hevder at metoden fører til større klasseskiller mellom elevene, og at de beste og selvstendige deltakerne i større grad får boltre seg godt i prosjektarbeidsformen. Mens de som kanskje trenger en fastere hånd, og at læreren er med som mer enn bare en ressurs, har det tøffere med denne pedagogikken.

Likevel er jeg ganske sikkert på at nyanser av prosjektarbeidsformen vil være en stadig medløper i arbeidet ved mange folkehøgskoler.

Knud Illeris er professor i livslang læring på Learning Lab Denmark på Danmarks Pædagogiske Universitet. Han er dessuten æresprofessor ved Columbia University, New York, og medlem av The Adult and Continuing Education International Hall of Fame. Illeris har skrevet en rekke bøker.

UTDANNINGSDIREKTORATET

17 nye privatskoler til høsten

Utdanningsdirektoratet har godkjent 17 av 37 søknader om å starte nye privatskoler høsten 2012, med til sammen 1710 elevplasser. Av dem er det åtte nye montessorigrunnskoler og to videregående montessoriskoler. Totalt er det søkt om å opprette 6728 nye elevplasser høsten 2013.

Godkjenninger og avslag

Tre videregående skoler har fått godkjenning, og kan starte opp høsten 2012. De tre skolene er Drammen Friskole AS, Norges Toppidrettsgymnas Bergen AS og Trondheim Montessoriskole AS. De 14 andre godkjente skolene er grunnskoler. Åtte av skolene er montessoriskoler. De øvrige skolene er en steinerskole, to internasjonale skoler og tre kristne skoler. Til sammen har Utdanningsdirektoratet godkjent 1710 nye elevplasser.

18 av skolene som søkte om å starte opp høsten 2012 har fått avslag. Syv av skolene er grunnskoler og av dem er det to muslimske grunnskoler som har

fått avslag. Det er Muslim education system / Bukhari og Mødre for muslimsk grunnskole. Fire av skolene som fikk avslag er videregående skoler, og sju er såkalte diverse skoler, blant annet bibelskoler. De avslåtte skolene tilsvarer 2376 elevplasser.

Noen av skolene som har fått avslag, har klaget. Klagen behandles hos Utdanningsdirektoratet eller Kunnskapsdepartementet.

Nye søknader

Innen søknadsfristen for å søke om å etablere privatskole fra høsten 2013 gikk ut 1. april har Utdanningsdirektoratet mottatt 46 søknader.

33 av skolene er grunnskoler. 18 av skolene søker om å starte anerkjente pedagogiske alternativer. Ni søkere vil starte religiøse skoler. Totalt er det søkt om å opprette 3601 nye elevplasser på grunnskolen.

Ni av elleve søkere om å starte videregående skole vil starte en skole med pedagogisk alternativ. Av dem er det tre realfagsgymnas og fem videregående montessoriskoler. Totalt er det søkt om å opprette 3127 nye elevplasser på videregående.

I tillegg har tre diverse skoler søkt om å starte, med til sammen 170 elever.

UTDANNINGSDIREKTORATET

Street art på Ringerike

Kunstlinja ved Ringerike folkehøgskole har hatt street art på programmet i flere år. Nå har elevene dekorert en stor gavlvegg på tånet. AV ØYVIND KRABBERØD

Vi møter lærer på kunstlinja Eva Haglund for en prat.

– Vi har malt i kjøpesenter og i gymsalen, men så sto det litt stille. Det var derfor godt å innta den beste veggene her på skolen.

Med kollega Lene Danielsen fikk de elevene med på prosjektet. I arbeidsperioden over tre uker valgte de ulike oppgaver – fem av elevene jobbet med street art. Klassen hadde vært i Paris, og hentet inspirasjon i storbyen. Etter

jobbing med ideer og skisser satte de i gang. Men ikke rett på veggene – de utarbeidet og skar ut sjablonger. Så bar det til den store veggene for videre spraymaling. De jobbet også med helheten – noe måtte males over og flyttes på for optimal komposisjon.

Elevene sto fritt i å velge tema for sitt uttrykk – de ulike delene ble satt sammen til en collage på den kjempestore hvite veggene. Det var godt å få med seg vaktmester slik at de kunne

utføre arbeidet med tilstrekkelig sikkerhet, vi snakker om stor høyde øverst på veggene.

– Neste år blir det overmaling av denne veggene i et nytt prosjekt med ny klasse, men aller ønsker vi oss flere veggene å jobbe med her på skolen. Den kampen tror jeg vi må ta – det er viktig å få kunstlinja til å synes i det offentlige rom, sier Eva som selv er aktiv billedkunstner.

Sofieprisen til Eva Joly

Eva Joly tildeles Sofieprisen for 2012. Joly kjemper en utrettelig og fryktløs kamp mot en grådighetskultur som forårsaker problemer for mennesker og miljø. Som politiker fronter hun visjonen om å skape et bærekraftig likhetssamfunn.

AV SOFIESTIFTELSEN

Vi har i dag et økonomisk system som er på kollisjonskurs med naturens tåleevne. Eva Joly (født 1943) viser en helhetlig forståelse for hvordan en grønn økonomi, fri fra korrupsjon og økonomiske spekulasjoner, kan være en bærekraftig vei videre – både økonomisk, sosialt og for miljøet. Nok en gang står Eva Joly fram som en modig og viktig inspirator», heter det i Sofieprisens jurybegrunnelse.

På 1990-tallet avslørte Joly datidens største korrupsjonsskandale i Frankrike, Elf Aquitaine. Siden har hun stått fram som en sterk kritiker av dagens økonomiske system, som forårsaker sosiale og miljømessige problemer. Hvert år skjules mer enn tusen milliarder dollar i lukkede jurisdiksjoner, ofte kalt skatteparadiser. En stor andel av midlene stammer fra utviklingsland. Joly understreker hvordan den økende bruken av skatteparadiser hindrer utvikling, og kaller det «en moderne form for kolonialisme».

Å benytte skatteparadiser skader også den rike delen av verden, og trekkes fram som en av de sentrale årsakene til finanskrisen. «Uten

skatteparadiser hadde vi ikke hatt problemer i Eurosonen. Dette er en utilgivelig svakhet i Europa», sier Joly.

Foreslår løsninger

Årets prisvinner går imidlertid lengre enn kun å kritisere: Hun foreslår løsninger og søker arenaer hvor hennes erfaringer og ideer kan omgjøres til realpolitikk. Siden 2009 har Joly vært medlem av Europaparlamentet, hvor hun leder Utviklingskomiteen. I 2011 ble hun miljøpartiet De grønne sin presidentkandidat til årets presidentvalg i Frankrike.

– Jeg tenkte at dersom jeg fortalte folk, gjennom å skrive bøker, gi intervjuer, så ville verden forandre seg. Jeg trodde at det skyldtes mangel på kunnskap. Men det forferdelige er at selv om ting blir sagt, så endrer de seg ikke. Derfor bestemte jeg meg for å bli politiker og virkelig uttrykke min bekymring, sier Joly.

Som politiker fortsetter hun å bekjempe korrupsjon og økonomisk kriminalitet. Men Joly utvider perspektivet ved å løfte fram behovet for, og gevinstene ved, å skape en

grønn økonomi. Hennes kamp mot korrupsjon og økonomisk kriminalitet har medført personlige omkostninger. Joly mottar drapstrusler og omgis av livvakter. Likevel fortsetter hun å bekjempe økonomisk kriminalitet og korrupsjon. Nylig ble hun kåret til én av verdens 150 mest fryktløse kvinner.

OM SOFIEPRISEN:

Sofieprisen er en internasjonal pris (US\$ 100.000,00) for miljø og bærekraftig utvikling som deles ut i midten av juni hvert år. Den ble opprettet for å inspirere personer som arbeider for en bærekraftig framtid av forfatteren Jostein Gaarder og hans kone Siri Dannevig.

Prisen deles i år ut for 15. gang.
www.sophieprize.org

TIDLIGERE PRISVINNERE:

- 2011 Tristram Stuart (Storbritannia)
- 2010 James Hansen (USA)
- 2009 Marina Silva (Brasil)
- 2008 Gretchen C. Daily (USA)
- 2007 Göran Persson (Sverige)
- 2006 Romina Picolotti (Argentina)
- 2005 Sheila Watt-Cloutier (Canada)
- 2004 Wangari Maathai (Kenya)
- 2003 John Pilger (Australia/
Storbritannia)
- 2002 Hans Hellighet Bartholomeus,
Erkebiskop av Konstantinopel,
Det Nye Roma og Økumenisk
Patriark.
- 2001 ATTAC (Frankrike)
- 2000 Sheri Liao (Kina)
- 1999 Herman Daly (USA) og Thomas
Kocherry (India)
- 1998 Environmental Rights Action
(Nigeria)

*«Hun har stått fram som
en sterk kritiker av dagens
økonomiske system, som
forårsaker sosiale og miljø-
messige problemer»*

I hvilken grad er folkehøgskolen et eksperimentarium?

«Min store interesse for utvikling og læring kommer av kjærligheten til eksperimentet»

Min største fordom mot pedagogikk, i alle former, er at man spør spørsmål man allerede vet svaret på. Jeg hater sanne liksom-åpne spørsmål. Litt slik nikking og diskret smiling som gir tegn om at nå er jeg på rett veg. Rett veg mot SVARET.

AV LENA SENDSTAD, PEDAGOGISK UTVIKLINGSLEDER / FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Svaret som den som spør, allerede har. Ååå, jeg kan ikke utstå det. Det får meg til å føle meg «smart» og dum og undervurdert på en sløvende måte.

Et åpenbart alternativ er å se på enhver utviklende læringsprosess som åpen, som et eksperiment. Hvor forskjellige perspektiver gir forskjellige svar, og ingen på forhånd vet hvor man ender. Virkelig. Folkehøgskolen vil da kunne betraktes som et eksperimentarium. Det vil si et sted som primært legger til rette for utvikling og læring.

Krevende? Ja. I Folkehøgskolens ånd? Ja. Et behov i tidsånden? Ja.

For meg er et Eksperimentarium omtrent det beste man kan tenke seg. Det er et sted for utforskning, for nysgjerrighet og handling. Kjærligheten til eksperimentet er det som driver Eksperimentariet.

– Åpenbart, vil kanskje mange si, – det er jo det alle i folkehøgskolen gjør.

Men hva mener jeg så med å eksperimentere i denne sammenhengen? (dette er et av de spørsmålene jeg har svar på)

Felle

Min store interesse for utvikling og læring kommer av kjærligheten til eksperimentet. Den åpne veien hvor spørsmålene jeg stiller kan ha mange svar. Hvor jeg lever livet mitt som et kontinuerlig kreativitets- og forsk-

ningsprosjekt. Det er ikke fordi jeg alltid liker det så godt. (Det er egentlig ganske ofte ganske frustrerende.) Det er fordi jeg ikke ser noen annen meningsfull måte å leve liv på. Og oversatt til pedagogikken betyr det at man legger til rette for læringseksperimenter der hver og en av oss finner vår vei. Vel vitende om at læring er en prosess hvor, hvis du vet svaret når du begynner, så er sjansene små for at du lærer noe nytt underveis.

I denne sammenhengen er det altså ikke å gå til en annen fjelltopp enn sist uke eksperimentet består i. Men hvorvidt du gjør det sånn du alltid har gjort det eller ei. Å eksperimentere er det motsatte av å gjøre ting slik vi gjør dem fordi vi alltid har gjort dem sånn.

Det finnes en slags felle i folkehøgskolen tror jeg. Og den er at dere får nye elever hvert år, og at de i liten grad lærer av hverandre. Det gjør at dere har en potensiell sovepute ved at et år som for hvert elevkull er unikt, for dere egentlig kan være ganske likt. Jeg tenker at muligheten for å bruke de samme metodene, veilede på den samme måten, fortelle de samme historiene, legge opp tur likt, og si det samme til hverandre på morgenmøtet er stor i Folkehøgskolen. Det er etter mine begreper ikke et eksperimentarium.

Vanen kommer og tar oss

Noen vil kanskje hevde at dere ikke gjør annet enn å eksperimentere. Og det er kanskje på et nivå sant. Fordi vi ikke har læreplaner og eksamener er friheten, og dermed eksperimenteringen stor i folkehøgskolen, vil noen si. Jeg mistenker at det er en historie Frilynt Folkehøgskole som institusjon liker å fortelle om seg selv. I hvilken grad er folkehøgskolen et friskt, åpent, nytenkende og eksperimenterende skoleslag i praksis? Hva mener du? Når jeg synes spørsmålet er verdt å stille, så er det fordi jeg ser hvor lett det er for enhver å gjøre ting av

«Folkehøgskolen kunne ha en rolle og en oppgave som læringseksperimentarium for fremtiden på vegne av hele samfunnet»

gammel vane. Vanen kommer og tar oss før vi vet ordet av det.

Jeg er vel så opptatt av utviklingsprosessene for oss som jobber i folkehøgskolen, som jeg er for elevenes læreprosess fordi jeg tror det henger sammen. Når brøt du sist bevisst et gammelt mønster? Det er du som vet hvorvidt du er i et eksperimentarium. Jeg tror ikke det er enklere å bryte vaner enn det er å slutte å røyke. Hvis du ikke tror meg, så tenk på hvor fort vi i møter med kolleger, venner oss til hva vi tror hverandre kommer til å si. Hvor fort vi holder hverandre, og oss selv, fast i de rollene vi vanligvis tar i en gruppe.

Mønsterbryting er krevende. Min påstand er at hvis vi ikke setter eksperimentet bevisst på dagsorden, så ender vi opp med å gjøre det vi alltid har gjort.

Få normative svar

Tilbake til pedagogiske opplegg: Dårlig planlegging kan være gammel vane. Det blir ikke eksperimentelt av det. For den som er god til å planlegge og opptatt av struktur, kan det å slippe taket og eksperimentere med løsslupne, ville, lekne og aktive læringsformer være eksperimentet. For en som er vill, vågal, ekstrovert og hurragegrunndt – i utgangspunktet, kan det å planlegge et pedagogisk opplegg nøye, med stram metodebruk og dreiebok være eksperimentelt. For

deg som jobber grenseløst, kan det å si nok er nok, være et eksperiment. Mens for deg som alltid kommer til tiden, kan eksperimentet bestå i å gå den ekstra mila, eller komme for seint, og merke hvordan det kjennes.

Jeg liker den gamle boktitelen: På seg selv kjenner man ingen andre. Eksperimentarier har få andre normative svar, enn at mennesket lærer gjennom å handle, teste, leke, herje, reflektere, dokumentere og prøve mer. Med høyt under taket og rom for forskjellighet. Det må være opp til den enkelte hva som for den er eksperimentelt. Men det må jo være lov å utfordre hverandre.

Man blir ikke et eksperimentarium av ikke å ha læreplaner eller eksamener. Man har større mulighet for å være et læringseksperimentarium fordi vi ikke har læreplaner og eksamener. Men hvorvidt vi blir et eksperimentarium, handler om hva hver av oss, og spesielt hver av dere som legger til rette for læring for elever hver dag, gjør. I hvilke grad dere bruker mulighetsrommet til å eksperimentere med deres måter å lære bort på eller skape læringsrom for elevene på. Hva bruker du den pedagogiske friheten til?

Hvem og hva er det om utfordrer dere til å eksperimentere? Når roste du sist en kollega for å ha brutt et gammelt mønster, eller prøvd noe nytt, som feilet. I noe grad tror jeg det handler om fokus, om å bli minnet på og inspirert, og det håper jeg for eksempel å gjøre med det jeg skriver akkurat nå.

I novembernummeret av Højskolebladet fra 2011 blir psykologiprofessor Lene Tanggaard intervjuet om pedagogikken i højskolen i Danmark. Der argumenterer hun for at højskolen kunne ha en rolle og en oppgave som læringseksperimentarium for fremtiden på vegne av hele samfunnet. Det er en interessant oppgave og en interessant tanke.

Og kanskje er den oppgaven også vår, hvis vi vil ha den...?

Elever med nyskrevet jazzmesse

– Dette har jeg ventet på i sju år, sier Margrethe Holmeide. Resultatet ble noe helt annet enn jeg ventet meg, og det er jeg glad for nå. Holmeide er prest i Inderøy menighet og en av initiativtakerne til jazzmessen i Sakshaug kirke. Sammen med elevene på jazzlinja på Sund folkehøgskole har hun på under en måned jobbet fram en helt nyskrevet jazzmesse.

Elevene forteller at det har vært en spennende prosess hvor deres

musikalske ideer skulle tilpasses liturgien i en messe. Det ligger noen begrensninger i hva man kan gjøre i en gudstjeneste, men når det kom til stykket så fikk musikerne stå ganske fritt i utformingen av det musikalske.

Jazzmessen ble fremført under Soddjazz den siste søndagen i april. Soddjazz er en jazzfestival som arrangeres av Inderøy jazzforum i samarbeid med Sund folkehøgskole. Elevene bidrar både som dugnads- gjeng og publikum under festivalen.

– Det er ikke hvert år at elevene får spille konsert under Soddjazz, men i år føltes det riktig, sier rektor og festivalsjef Tore Haltli. Jazzmessa var et av mange høydepunkter under festivalen. Festivalpublikum og kirkegjengere fikk både nattverd og syndsforlatelse før de gikk fornøyde hjem.

TEKST: TORE HALTLI /
FOTO: MARIE CHRISTINE VALLESTAD

Å måtte smile til elevene

Å arbeide i folkehøgskolen framstilles som en drømmejobb, der tre måneders ferie oppfattes som et stort privilegium, og resten av året som et eventyr med motiverte elever og uten pensum og karakterer. Turer og oppturer står i kø, og undervisningen skjer på mange spennende og underlige læringsarenaer. Og slik er det, med en god gjennomtenkt pedagogikk og metodikk til stede. Folkehøgskolen er definitivt en utdanningsinstitusjon som er annerledes, men som når langt i å nå det store målet om «utvikling av hele mennesket».

Når Arbeidstilsynet så går inn for å se nærmere på psykososiale forhold for denne arbeidsgruppen, som «kanskje ikke har det så greit» med denne folkehøgskolepedagogikken som skjer på de underligste tidspunkter og merkelige undervisningsarenaer, kan det gå riktig så galt selv om intensjonene er aldri så gode. I en rapport fra et gjennomført tilsyn fra Arbeidstilsynet på Seljord Folkehøgskule uttrykkes det «bekymring» i forhold til at – *Mange arbeidstakere ufører i dag et emosjonelt arbeid som betyr at en må kontrollere og regulere egne følelser og følelsesuttrykk for å imøtekomme arbeidsgivers forventninger til hvilke følelser som bør uttrykkes og undertrykkes i rollen. For eksempel kan det innebære å måtte smile til eleven, også når en egentlig er sliten eller irritert, holde tilbake tårer etter å ha fått en negativ tilbakemelding eller å uttrykke entusiasme overfor noe man kanskje ikke synes så mye om. De ansatte reiser på mange turer med elever der de er sammen med elevene «døgnet rundt». De har en grensesettende rolle og*

kommer opp i situasjoner og samtaler som krever at de må bruke seg selv som rollemodeller og verktøy.

Nå er ikke meningen med dette «skråblikket» å henge ut en etat som på Arbeidsmiljølovens solide fundament har som mandat å sørge for fokus på stress og helseplager. På den andre siden klarer jeg ikke å unnlate å trekke fram dette eksempelet blant mange andre i rapporten, som i sin ytterste konsekvens vil kunne gjøre det vanskelig for hele skoleslaget å opprettholde både internattilværelse og sin alternative pedagogikk. Fjelltoppen Yalung Ri i Himalaya (5647 moh) er et av mange eksempler på spektakulære undervisningsarenaer på Seljord Folkehøgskule. Ja, det er nok også slik at relasjonene til elevene er tette og noen ganger emosjonelle, og det er mye smil og glede i forhold til skoleslagets hovedsak som er å skape «vinnere». Sentralt i folkehøgskolepedagogikken står både dialog og det å være rollemodell i livets skole. Skoleslaget inviterer elevene på en 33-ukers dannelsesreise som ofte sprenger arbeidsmiljølovens og andre konvensjonelle grenser. Måtte bare få sagt det!

Men, selvsagt skal vi oppi det hele ta vare på medarbeiderne våre gjennom gode arbeidstidsavtaler, opplæring og oppfølging. Og også ta vare på folkehøgskolemedarbeiderens motivasjon og ambisjon om å være med på dette fantastiske prosjektet selv om det vil koste noen ekstra smil.

TERJE HEGGERNES
REKTOR SELJORD FOLKEHØGSKOLE

MINIINTERVJU

Året som folkehøgskoleelev på Ringerike folkehøgskole

PERNILLE TOFTE (19) FRA HARESTUA, MUSIKK & TEATER

– Hva har du lært?

– Jeg har lært mye innen fagene på linja jeg har gått på. Det var fantastisk å sette opp musikalen Cats, da gapte vi over mye. Jeg har også blitt kjent med mange – det sosiale har vært viktig. For meg har det vært godt med et praktisk år, jeg hoppet av videregående etter andre klasse. Jeg har faktisk fått opp motivasjonen og skal tilbake for å ta studiekompetanse neste skoleår.

– Ellers tror jeg at jeg har blitt mer voksen gjennom dette året – rett og slett mer meg selv. Det har vært fint å få jobbe med psykisk utviklingshemmede med helsedans. Jeg har også lært sangteknikk, teater og masse dans. Jeg hadde aldri danset, hatet det tidligere. *Høydepunktet i ditt folkehøgskoleår?*
– Det var å sette opp Cats, det var stort. Det har også vært storartet å få så mange nye venner, avslutter Pernille.

STIAN LINDBERG (19) FRA SKI, IDRETTSLINJE

– Hvorfor folkehøgskole?

Jeg ønsket meg et friår, ville finne ut hva jeg skulle gjøre videre. Og nå vet jeg det – jeg skal bli brannmann.
– Hva har du lært?

– Jeg har lært mye innen idrett, blitt kjent med mange forskjellige personer og ikke minst lært en hel del om

meg selv. Det har også vært lærerikt å samarbeide med ulike mennesker med helt forskjellig geografisk og sosial bakgrunn.

– Høydepunktet?

– Det var linjeturen til de franske alper hvor vi sto på ski, avslutter den kommende brannmannen fra Ski.

ØK

Et år på folkehøyskole

– HVA SITTER DU IGJEN MED?

«Den skulle være eksamen – og pensumfri nettopp for å ha tid og mulighet til å utforske selve livet»

Takket være dansken Nikolai Grundtvig og hans ideer fra midten av 1800-tallet, kan nordmenn i dag velge mellom 78 folkehøyskoler i vårt ganske land. Halleluja for det, sier du? Det gjør i alle fall jeg!

Aksel Hennie har gjort det. Knut Nærum har gjort det. Øivind Blunck og Karin Fossum har gjort det, og la oss ikke glemme Atle Antonsen og Linn Skåber. Alle har de noe til felles med hverandre, men ikke minst med deg; de tilbrakte et år på folkehøyskole! Men hva er det som får ca. 7000 norske ungdommer til å velge et slik «annerledesår» hvert eneste år? Hvorfor valgte akkurat DU et år på folkehøyskole? Akkurat du som sitter med denne skoleavisen godt plassert foran deg, hva er din grunn? Det finnes nok utallige svar, men gjengangerne er nok lysten til å prøve noe nytt eller at det er et «tenkeår» for hva fremtiden skal bringe.

Ja, det har blitt mye toast til lunsj og film i TV-stua. Ja, sannsynligheten for at du legger på deg noen kilo dette året er ganske stor. Ja, det kan hende privatlivet blir en smule innskrenket i forhold til tidligere. Alt dette er ikke til å stikke under en stol, men som nevnt innledningsvis, tatt fra folkehøyskole, no, byr dette året på en mulighet til å utforske. For mange har det blitt å utforske en ny landsdel, et nytt miljø og nye interesser. Det har blitt tilrettelagt for nye opplevelser for alle og enhver, både i klasser og med hele skolen. Reiser til Alpene, Sør-Amerika og London har gitt oss enda mer å utforske, for ikke å glemme turen til Kina på slutten av skoleåret.

På en folkehøyskole blir man knyttet som en slags familie, samme hvor ulike personligheter man har. At man befinner seg på samme sted med de samme menneskene 24/7 gjør noe med deg, og det er vanskelig å beskrive akkurat dette til personer som ikke selv har gått på en folkehøyskole. Det fellesskapet og de vennskapene som blir knyttet her, er rett og slett ganske spesielt. Noen har fått mer ut av dette året enn andre, men vi sitter alle igjen med opplevelser og erfaringer vi vil huske og kanskje dra nytte av senere. Det finnes ingen fasit på hvordan dette året har påvirket deg, men jeg er sikker på at mange føler at dette har vært en behagelig overgang fra å måtte flytte hjemmefra og til å dra ut i «den store, vide verden».

Sene kvelder i forstua, slækking med film i TV-stua, skumringsbading i Karmøyhallen, taco på skolekjøkenet, gameing på medierommet, strikking på sømrommet, volleyball i gymsalen; jeg er nok ikke alene om å sitte igjen med mange gode minner fra Karmøy folkehøgskule. Hvem glemmer vel morgensamlingen hvor Eli sang om «Haraldsgata» eller da Gunnar spradet rundt i bare boxeren på grunn av tapt veddemål? Eller alle elevkveldene som inneholdt alt fra drikking av spytt og spøkelseshistorier til piratkostymer og

røykdykking? Når man setter seg ned og tenker på året som har gått, har det nesten skjedd så mye at det er vanskelig å huske alt. Om ikke lenge er vi spredd for alle vinder, så det er viktig å ta vare på de gode minnene fra denne tiden.

Hva enn dine framtidsplaner er, om det er å bli lærer, ingeniør, forfatter eller bonde, vil dette året uansett ha gitt deg kontakter og ikke minst venner for livet. Egentlig er det jo ganske tilfeldig for mange at de endte opp på Karmøy i det hele tatt. Men er ikke det bare fint da? Vi har jo tross alt hatt et knallbra år, mildt sagt!

FANNY KAROLINE KROSBY
ELEV KARMØY FOLKEHØGSKULE 2011–2012

Hold deg orientert og delta i debatten på www.friluftfolkehøgskole.no. Kan lastes ned på din smartphone med en scanner, for eksempel appen RedLaser.

VIL STARTE FOLKEHØGSKOLE

Driverne av Sappen leirskole jobber for å starte folkehøgskole.

Målet er å utdanne utmarksguider. Sappen leirskole har de siste årene slitt med å få elever til skolen. Nå ønsker de å starte Reisa folkehøgskole for å utdanne utmarksguider til det stadig voksende reiselivet i nord. Søknad om driftsstøtte er sendt til utdanningsdirektoratet.

– Etter at det ble stopp på øremerkede leirskolepenger til kommunene fra staten, har vi fått færre og færre uker med drift ved Sappen leirskole, sier Gunn Valø.

Sammen med mannen Ole Jonny Valø har hun driftet leirskolen i ti år. På grunn av synkende interesse for leirskolebesøk har de satset mer og mer på turisme. I dag driver de halvt om halvt med leirskole og fiske-turister.

– Vi har vi ikke nok inntjening til å være en helårsbedrift. Nå tenker vi nytt. Her har vi det som trengs for å bli folkehøgskole. Vi har internatbygget, Sappen skole er lagt ned og står tom, naturen er storslått og byr på allsidighet. I tillegg har vi mengder med utstyr som passer perfekt til å drive friluftsliv, sier Gunn.

Nordlys, 20.04.2012

SOGNEPRESTEN BA OM JAZZMESSE – OG FÅR DET

INDERØY: Helt siden hun begynte som sogneprest i Inderøy for sju år siden, har Margrete Holmeide hintet om jazzmesse under Soddjazz. I år blir hun bønnhørt.

Søndag formiddag om halvannen uke skal 18 elever ved jazzlinja på Sund folkehøgskole urframføre sin selvkomponerte jazzmesse – til sogneprestens gudstjeneste. En veldig spesiell opplevelse for dem som tar turen innom Sakshaug kirke.

– Jeg gleder meg. Dette har jeg ventet på i mange år. Jazz er en fantastisk fin musikkform. Nå liker jeg ikke alle utgaver innen stilarten, men det jeg har hørt av Sund-elevene så langt, lover det beste, smilte en fornøyd Margrete Holmeide under gårdsdagens øving.

Trønderavisa, 18.04.2012

HYPER SOSIALT MED FOLKEHØGSKOLE

Sunniva skrev i forrige uke at hun føler hun hadde kastet bort et år ved å gå på folkehøgskole. Jeg synes ikke jeg kastet bort et eneste minutt.

Folkehøgskole er et hypersosialt år, og det er her den store lærdommen ligger. Man lærer utrolig mye om hvordan man forholder seg til andre ved å leve i et så nært fellesskap med mange totalt forskjellige mennesker.

Folkehøgskole er kanskje ikke for alle, men ikke vær redd for at du får et for enkelt år. Velg ei linje med utfordringer som passer deg og en skole med fokus på personlig vekst. Da er det bare din egen vilje som bestemmer hvor mye du vil vokse av året på folkehøgskole.

Maria Ege (20), Aftenposten, 22.03.2012

SØKER NORDOVER

Stadig flere elever har de siste årene søkt seg til de sju folkehøgskolene i Nord-Norge. Lofoten Folkehøgskole tilbyr i år åtte linjer.

Lofoten folkehøgskole tilbyr tre fotolinjer og fem linjer tilknyttet friluftsliv.

– Vår skole kan lokke med Norge på sitt sterkeste, sier rektor Brynjar Tollefsen.

– Her tilbyr vi uteliv under flam-mende nordlys, og i år tilbyr vi også en ny linje. Lofoten Watch er ei linje vi har stor tro på. De siste årene har Lofoten vært arena for det stadig økende fokus på de globale miljøutfordringene. Med andre ord er Lofoten aktuelt også som en spennende miljøarena globalt. Linja vil også ha kontakt med norske forskermiljø, og skoleåret starter med en studietur til Svalbard før den arktiske vinteren setter inn, for å fokusere på de globale naturutfordringene vi finner der. Dette er en linje som er skreddersydd for elever som har et sterkt naturvern-engasjement, sier Tollefsen.

Lofotposten, 09.04.2012

STORE TALENT PÅ FOLKEHØGSKULEN

Hardanger Folkehøgskule er hundre år i år. Første del av gjebursdagsfesten vart feira torsdag 29. mars.

Då framførte elevane «På nye eventyr», eit prosjekt som fekk fram gapskratta, smila og heilt sikkert tankar om sjølvopplevde hendingar.

Publikum fekk ein kveld med alt på Hardanger Folkehøgskule. Etter fire dagars øving med song, instrument, dans og teater, var elevane klare for å visa seg fram.

Her var mange kjende songar og figurar, og kanskje vart det lokka fram ei tåre i augekroken. For på programmet stod òg triste låtar og ettertenksame historier, sjølv om mesteparten av kvelden var lystig.

Hardanger folkeblad, 04.04.2012

SVAR TIL ØYVIND BRANDT

Øyvind Brandt skriver i Folkehøgskolebladet nr. 2 – 2012 på side tre at undervisningsplikten ikke har økt med 33%. Det har han rett i. Undervisningsplikten har vært 637 klokketimer i året siden særavtalen ble undertegnet i 2007.

I forhandlingene i 2007 foreslo HSH/Virke at oppdeling med 45 minutters undervisning og 15 minutter til for og etterarbeid i klasserommet skulle videreføres i avtaleteksten i den nye avtalen. Dette ble avslått av utdanningsforbundet/NF/NKF. Alt skulle regnes i klokketimer fra nå av ble det sagt. For oss i HSH/Virke var dette ikke noen stor sak og vi aksepterte fagforeningenes krav.

Dermed har særavtalen siden 2007 klart og tydelig slått fast at undervisningsplikten er 637 klokketimer undervisning i året, og avtalen sier ingen ting om hvordan denne tidsressursen skal benyttes eller deles opp. Det har etter denne tid heller ikke vært forhandlet frem noen ny avtaletekst om dette.

Den nye avtalen innebar heller ikke noen endring av «undervisningsressursen». Den har vært 60 minutter pr. undervisningstime helt siden oppdelingen med 45/15 kom inn i avtalen.

Så overgangen fra statlig til privat avtale var sømløs og undervisningsressursen økte ikke, men det er ikke lenger noe mål på hvor stor del av undervisningsressursen som er såkalt leseplikt, eller hva vi kan kalle «netto undervisning». Med så varierende undervisningsoppgaver vi har i folkehøgskolen er dette en klar fordel, og Virke ønsker ingen endring av denne delen av avtalen.

Under forhandlingene i 2011 foreslo NF/NKF å endre avtaleteksten slik at det ble klargjort at leseplikten skulle være 637/478 45/60 minutters timer. Dette avsto Virke og det ble enighet om å beholde teksten i avtalen uendret. Der står det fortsatt at 1280 timer er planfestet arbeidstid og at 637 timer av dette er avsatt til undervisning.

Likevel hevder NF/NKF nå med tyngde at om undervisningen skal regnes i klokketimer er undervisningsplikten 478 timer i året. Dette har NF/NKF etter min oppfatning ikke noe grunnlag for å hevde ganske enkelt fordi avtalen sier noe annet.

NF/NKF brukte grunnskolens avtale som argumentasjon for sitt syn i forhandlingene i 2011. I grunnskolen har man gått over til 60 minutters undervisningstimer og noe tid er flyttet over til lærernes grønne tid (tid til forberedelse og etterarbeid). Man må da huske på at grunnskolelærerne har fått endret sin arbeidssituasjon radikalt og

arbeidsmengden har øket betydelig de senere årene. De skal nå dokumentere skriftlig hver enkelt elevs situasjon og utvikling gjennom hele skoleforløpet, gjennomføre kommunale tester, søke om midler til ekstra ressurser og dokumentere behov og utvikling osv. Alt dette er arbeid vi i folkehøgskolen ikke har, og takk for det. For grunnskolelærerne bruker så mye tid til dokumentasjon at tiden til forberedelse av undervisningen for de fleste i realiteten er redusert.

Det er derfor ingen grunn til å bruke grunnskolen som sammenlikningsgrunnlag. Den har en helt annen situasjon enn folkehøgskolene.

Det er flere årsaker til at NF's/NKF's tolkning blir feil.

- Undervisningstiden er arbeidsplanfestet tid. Arbeidsplanfestet tid er en tidsressurs arbeidsgiver disponerer. Arbeidsgiver avgjør altså hvordan arbeidsplanfestet tid skal benyttes innenfor rammene av avtaleverket og etter drøftinger med arbeidstakerne. Arbeidsgiver vil ikke benytte arbeidsplanfestet tid til pausetid. Arbeidsplanfestet tid skal benyttes til det arbeidet arbeidsgiver ønsker å få utført. Pause er en tidsressurs arbeidstakerne disponerer. Å innføre pausetid, som arbeidstakerne selv styrer, innenfor arbeidsplanfestet tid, som arbeidsgiverne har avgjørelsesmyndighet i, er å rote til systemet. NF/NKF vil ha 159 timer av arbeidsplanfestet tid som pausetid, noe arbeidsgiverne sa nei til under forhandlingene i 2011. Teksten i avtalen ble dermed ikke endret. Da er det underlig at NF/NKF hevder å ha rett til at avtalen skal tolkes på en måte som ble avvist under forhandlingene.
- Det er også underlig at NF/NKF ikke gir noe uttrykk for at de forstår at de ved å redusere til 478 60 minutters undervisningstimer også reduseres arbeidsplanfestet tid og årsverket med 159 timer.
- Ingen ansatte innenfor IKV eller kontor har 159 timer betalt pausetid i året. Hvorfor skal lærerne ha det, og hvordan skal NF/NKF forsvare det overfor sine medlemmer innenfor IKV og kontor?

Undervisningsplikten er ikke økt med 159 timer

Denne saken er etter min mening nå på siden av det som egentlig burde vært fokus. Det er uomtvistelig at det står i avtalen at en lærer i full stilling skal ha 637 undervisningstimer i året, og en time er 60 minutter. For å komme videre mener jeg det hadde vært mer konstruktivt om NF/NKF aksepterte at avtalens tekst gjelder, og heller fokuserte på hva denne undervisningsressursen på 60 minutter pr time skal inneholde.

I mye av undervisningen som blir gjennomført i folkehøgskolene vil det være behov for både for og etterarbeid i klasserommet, tid til å svare på spørsmål, ta en liten samtale med en man så ikke helt hang med osv. Hvis vi tar målet med personlig oppfølging på alvor kan vi ikke regne 60 minutters effektiv undervisningstid med pausetid imellom. I andre sammenhenger vil det være helt meningsløst å organisere 15 minutter til for og etterarbeid mellom hver time, f. eks. når man er på tur. Da vil man enkelte ganger ha karakter av pause store deler av dagen mens man har desto mer arbeid andre dager. Det er fleksibiliteten som er viktig å bevare for vårt skoleslag. Da forenkler det sterkt at man regner 60 minutters timer og så putter det inn i timerressursen som til enhver tid er nødvendig for å få så god kvalitet på undervisningen som mulig. Så min motivasjon i denne saken er å ivareta folkehøgskolens kjerneverdier. Det gjøres ikke ved å regulere arbeidsplanfestet tid til pausetid for lærerne.

Den gamle tolkningen av leseplikt er egentlig etter min mening utdatert og lite hensiktsmessig for folkehøgskolen. Vi arbeider med elevene på mange forskjellige måter. Til det arbeidet som kan defineres som undervisning har vi satt av en pott til forberedelse og etterarbeid som lærerne selv disponerer. Det sosialpedagogiske arbeidet må gjøres innenfor den avsatte tidsressursen på arbeidsplanfestet tid. Innenfor arbeidsplanfestet tid vil imidlertid grensene være flytende fordi det alltid vil være gråsoner mellom de forskjellige arbeidstypene. La oss heller diskutere hvordan vi til beste for elever og ansatte kan utnytte arbeidstiden på best mulig måte. Pausetid på arbeidsplanfestet tid er en tapt sak.

Avtalen mellom Virke og organisasjonene om lærernes arbeidstid er bindene for partene ut skoleåret 2012–2013. Vi kan for tiden verken forhandle om den eller dispensere fra den. Det er høyst beklagelig at partene ser ut til å tolke den forskjellig. Jon Krognest kommentar i herværende nr av FOLKEHØGSKOLEN til min leder i forrige nr bekrefter dette. Vi mener Virke bærer ansvaret for dette ved å motsette seg at vi bruker samme språkbruk om undervisningsomfang som i alle andre tariffavtaler i norsk skole. Vi er dog sammen om å ville skape god folkehøgskole for elevene. Og jeg regner med at vi også er enige om at det er nødvendig med ryddige og rimelige arbeidsforhold for de tilsatte, her pedagogene, for å kunne oppfylle målsetningen. Det er et godt utgangspunkt.

Der er mulig at uklarheter som er avdekket i avtaleforståelse bunner i ulik definisjon av begreper. Men disse uklarhetene frykter vi kan føre til feil avtaleanvendelse på enkelte skoler, med økt undervisningsbelastning for lærerne som konsekvens. Og det har aldri vært meningen med avtalen.

Kjernepunktet er at det aldri har vært avtalt endring av lærernes netto undervisningstid. Det ser ut til at vi er enige med Krognest om at det ikke ble avtalt endringer i undervisningsplikten i 2011. Historikken for øvrig er slik: Skoleåret 2006–2007 var det første med Virke/(HSH) som avtalepart. Da gjaldt den siste avtalen med staten uendret. Der var forståelsen av undervisningsplikten presisert slik:

Lærernes undervisningsplikt er 45 minutter av en arbeidsenhet på 60 minutter inklusive pausetid for elever og lærere. Rektor kan organisere skoledagen i undervisningsblokker av ulik lengde. En slik organisering må ta hensyn til behovet for pausetid. Pausetiden skal også dekke behovet for praktisk tilrettelegging før og opprydding etter undervisningen. *Merknad: Arbeidsgiver avgjør, etter drøftinger, hvilke oppgaver som skal løses innenfor den undervisningsfrie delen av arbeidsenheten, etter at behovet for pausetid er dekket.*

Da forløperen til nåværende avtale ble inngått i 2007 var partene enige om en «flat» overføring fra avtalen med staten. Det var vi også pålagt i og med meklingsresultatet fra konflikten mellom HSH og organisasjonene høsten 2006. At organisasjonene i 2007 skulle ha krevd å få økt undervisningsplikten med 33 prosent, slik Krognes starter sitt innlegg med, faller på sin egen urimelighet. Det er i beste fall feil avtaleforståelse, i verste fall forsøk på lureri.

Lenge var en «skoletime» i norsk skole 45 minutter. Men både i og utenfor folkehøgskolen har en organisering av undervisningen i bolker og økter av ulik lengde gradvis utviklet seg. Da er ikke lenger 45 minutter som regne-enhet like praktisk, og noen har gått over til å regne de gamle skoletimene om til klokketimer. Fra og med 2010 har alle arbeidstidsavtaler i norsk skole angitt netto undervisningstid i både 45-minutters og 60-minutters enheter. I timeplanarbeidet velger hver skole det en finner mest praktisk. Dette har ikke vært et forhandlings-spørsmål. Partene har oppfattet det som et spørsmål om tjenlig språkbruk i møte med virkeligheten i norsk skole.

Det var også dette som skjedde da særavtalen for folkehøgskolene på KS-området ble reforhandlet nå nylig. Der framgår det nå entydig at *netto* undervisningstid er uendret og utgjør 637 gange 45 minutter eller 478 gange 60 minutter.

Det er en insinuasjon, eller i beste fall en misforståelse, at NF og organisasjonene kjemper for 159 timer pausetid til lærerne. Rammen på 1280 timer til «planfestet arbeidstid» ligger fast. Å uttrykke netto undervisningstid som klokketimer, tydeliggjør at de 159 timene (637 kvarterer) hører til den tiden rektor legger arbeidsplaner for, og ikke er lærernes «private» pauser. Slik var det også i avtalene fram til 2007. Jf merknaden ovenfor: «*Arbeidsgiver avgjør ...*». Men det blir enda tydeligere slik for eksempel KS-

avtalen nå er formulert. Ut fra Krognes' innlegg virker det som vi er ganske enige her. Derfor har NF og organisasjonene undret seg over at ikke arbeidsgiversiden selv så seg tjent med en slik presisering.

Men dersom Krognes og Virke mener at undervisningsomfanget (netto undervisningstid) nå kan økes med 637 gange 15 minutter, tilsvarende 159 klokke-timer, og derved definerer tid til klargjøring før og rydding etter, mv. over i den andre potten av den bundne arbeidstiden, og videre derfor evt. kan klare seg med færre lærere, så har vi et alvorlig problem.

Det er ikke vanskelig å være enige om at det med dagens organisering av undervisningen, i noen fag mer enn andre, er en utfordring alltid å kunne definere hva som er netto undervisningstid, og hva som er rimelig tid til klargjøring, rydding, samtaler/veiledning med elever ut over selve undervisningen og nødvendige pauser. NF ser derfor fram til å komme i gang med det avtalte utvalgs-arbeidet for å gjennomgå avtalen. Det er selvsagt et mål at den skal være så relevant som mulig i forhold til hver-dagen på skolene. Organisasjonene har, som Jon Krogenes vet, for lenge siden tatt initiativ overfor Virke til å komme tidlig i gang med dette arbeidet, for å få et best mulig resultat.

For ordens skyld: Alle tallstørrelser i dette innlegget viser til den sentrale særavtalen. De fleste folkehøgskolene har valgt å gjøre den til lokal avtale. Avtalen åpner også for å avtale andre inndelinger av årsverket lokalt. Det skal i så fall skje gjennom forhandlinger, og hører ikke inn under arbeidsgivers styringsrett.

ØYVIND BRANDT
LEDER I NF

NOTERT

TIGGING

Det som kunne ha stogga mesteparten av tigginga, er å nekte bussane med romfolk tilgang til landet. Då må vi i så tilfelle ut av EØS og Schengen-avtalen. Men det vil jo ikkje Høgre, og det er heller ikkje ønskjeleg ut frå ein slik einskild grunn.

Tigging må vi difor leva med. Å forby det er ei inn-skrenking av den menneskelege fridomen som ikkje kan forsvarast. At det å be om pengar til mat skal vera kriminelt, høyrer ingen stad heime – same kor organisert det måtte vera.

SVEIN GJERDÅKER I DAG OG TID

DANNELSE

Dannelse handler om at blive til som menneske i fælles-skab med andre med alt, hvad det indebærer af social afkodning, sprogbrug og debatdeltagelse.

Man danner sig i forhold til noget. Men hvad sker der med dannelsen, når der ikke længere er nogen autoriteter eller kollektive værdier at danne sig op imod?

RASMUS KJÆR I HØJSKOLEBLADET.

Hold deg oppdatert og si din mening på www.frilyntfolkehøgskole.no

HVA BETYR FOLKEHØGSKOLEPEDAGOGIKK FOR DEG?

Folkehøgskolen har sin styrke i møte med elevene, et møte ~~xx~~ som bygger på respekt og er betinget av tid:

Tid til å ta folkehøgskolens menneskesyn på alvor

Tid til en likeverdig samtale

Tid til å sette elevene i sentrum

Tid til en undervisning som tar utgangspunkt i den enkelte elevens ressurser

Den ~~ide~~ videregående skolen har de aller beste intensjoner i møte med sine elever - men de har ikke tid. Det har vi. Vi snakker ofte om at kvaliteten på samværet med elevene våre er viktig, men det spørsmålet om ikke kvantiteten er like viktig, et hav av tid.

TID til å bli kjent med elevene

Tid til å bli glad i elevene

Tid til å bry seg om elevene og skape den trygghet som er helt vesentlig for en god personlighetsutvikling.

Tid til å gi elevene positive opplevelser, gyldne øyeblikk - og oppdage at opplevelsene forsterkes i

felleskap med ~~andre~~ - og ikke i konkurranse med andre

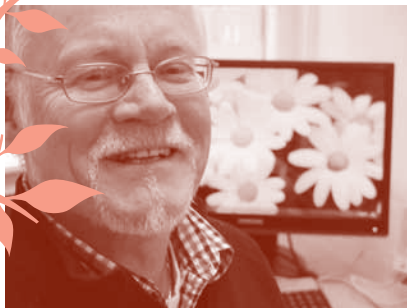
Tid til å kaste lys over kvaliteter elevene selv ikke visste de hadde.

TID til utfordringer utover egne grenser

Tid til refleksjon over egne ~~er~~ erfaringer og gjerne inn i eksistensielle spørsmål.

Om skolene våre mister tiden sammen med elevene ~~x~~ - mister vi også vår styrke som ~~et~~ ^{unik} og alternativt skoletilbud.

Lars Sigve Meling

Avgrunnen – byer i forfall

UTSTILLING PÅ DOGA, NORSK DESIGN- OG ARKITEKTURSENTER

Økonomisk opptur gir eksplosiv byvekst. Hva skjer når boblen sprekker? Fotoutstillingen *Avgrunnen* følger i finanskrisers spor og viser forlatte byer og samtidsarkitektur i ruiner.

AV ØYVIND KRABBERØD

Fotografiene av moderne ruiner i USA, Asia og Europa forteller historien om vekst og fall. Utstillingen dokumenterer på poetisk og nærgående vis arkitekturen som blir igjen når finanskriser slår til.

Vi blir presentert for ramponerte restauranter, gjengrodde kontorbygg og folketomme hovedgater. Økonomihistoriker Jan Jörnmark og kunstner Annika von Hausswolff skildrer både grelt og vakkert konsekvenser av vår tids globalisering og profittjag.

Finanskriser påvirker byutvikling

Detroit sentrum ser ut som en krigssone, skriver Jan Jörnmark i boken *Avgrunden* (Avgrunden, Tangent

Förlag, 2011) Han peker på at kapitalismen brutalt preger omgivelsene med drivet etter billig arbeidskraft og produksjonsmidler.

På 1950-tallet var bilbyen Detroit rik og sydende med nær 1,9 millioner innbyggere. I 2010 var befolkningen sunket til drøyt 700 000 og byen er preget av høy arbeidsledighet, kriminalitet og lav levestandard.

Byforfall i Skandinavia

Flukten fra enkelte byer og steder til hovedsteder og områder med sterkere vekst er høyaktuell i Europa og etterhvert i Skandinavia, ikke minst på grunn av finans- og eurokrisen.

I denne utstillingen vises også eksempler fra Skandinavia på økonomidrevet byforfall.

Bank- og forsikringsselskapet Skandia flyttet fra enorme kontorer i Stockholm for å spare penger i 2010. De støvete, øde lokalene som stod igjen er dokumentert av Jörnmark og Hausswolff.

Utstillingen ble arrangert 21. mars – 15. april på DogA av Norsk Form. Boken *Avgrunden* anbefales varmt.

I samme sjanger skrev journalist og forfatter Marit Eikemo i 2009 boka *Samtidsruiner*. kåret den til årets beste bok (saksprosa). Her skriver hun om ruinene vi har rundt oss, bygg og anlegg som står i forfall, og som sier noe om Norge i dag. Hun besøker blant annet Odda smelteverk, Stamsund, Solfonn hotell, og kirkegården ved Valen psykiatriske sykehus.

1. Fisher Plant. Foto: Annika von Hausswolff
2. Restaurant Detroit. Foto: Jan Jörnmark

Gode nordiske eksempler på Brundtland-dagen!

Fredag 27.april var 25-årsdagen for Brundtlandkommisjonens framlegging av «Our Common Future». Rapporten initierte den globale bærekraftkonferansen i Rio i 1992. I juni i år arrangeres det på nytt en global konferanse i Rio – Rio+20 – for å drøfte veier videre. Stiftelsen Idébanken lanserer derfor fredag boka «NORDIC Success stories in Sustainability» – en publikasjon som presenterer suksessrike nordiske eksempler med lokalt bærekraftarbeid i disse 20 årene.

– Det finnes et stort ubrukt mulighetsrom, sier Kai Arne Armann, daglig leder i Stiftelsen Idébanken. – Mange lokalsamfunn har levert oppsiktsvekkende resultater som er overraskende dårlig kjent. Eksempelene i boka viser et mulighetsrom som er betydelig større enn det som utnyttes i den daglige politikken, sier han.

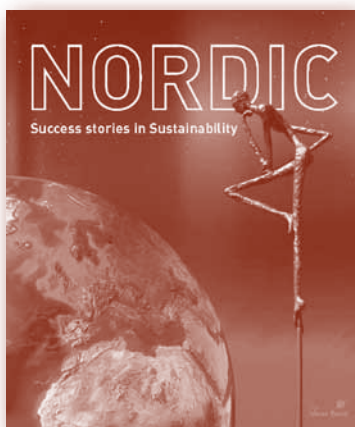
– Rio-toppmøtet i 1992 vil i framtida bli sett på som et historisk veiskille. Menneskeheten startet da erkjennelsen av behov for dyptgripende endringer. Statslederne ga den eneste mulige oppskrift: gjennom Agenda 21 utfordres alle grupper til å bidra med sine egne handlingsmuligheter for en bærekraftig utvikling i det 21. århundre. De fleste er enige om at innsatsen i disse to første tiårene har vært for fragmentert, for smal og for lite forpliktende. Det er et alvorlig budskap tilbake til FN, verdens toppledere og klodens innbyggere, sier Armann, derfor er det viktig å løfte fram de stedene som viser at en annen utviklingsbane er mulig.

Oppsiktsvekkende resultater

– Kommunenes rolle som lokale lokomotiver for bærekraft (kap 28 i Agenda 21) er den mest vellykkede responsen på utfordringen fra Rio 1992, sier Kai Arne Armann. En rekke kommuner og lokalsamfunn på alle kontinenter har foretatt ambisiøse og brede omlegginger til en bærekraftig utvikling.

– I de 20 årene siden Rio-92 har Idébanken kartlagt slike lokale tiltak, dokumentert utviklingsprosesser, bygget nettverk mellom frontløpere og vært en møteplass for erfaringsdeling – i de nordiske land, i Europa og utenfor, fortsetter Armann.

– Disse frontløperne forteller oss at omlegging til bærekraft ikke er et spørsmål om penger alene.

Idébanken registrerer at suksessfaktoren i høy grad er utvikling av ny kompetanse – både kunnskaper om muligheter, ferdigheter til å sette forsøk ut i livet og vilje til verdivalg, legger han til.

4 prisvinnere og 12 «runners-up»

Boka presenterer de fire vinnerne av Balanseprisen for 2011 og ytterligere 12 fremragende eksempler i kortform, utvalgt for å illustrere ulike fremgangsmåter, temaer og samfunnstyper. De

fire prisvinnerne er Samsø, Tingvoll, Stavanger og Malmö. De har vært gode på ulike felter. Samsø er selvforsynte med fornybar energi, har et høyt ambisjonsnivå i bærekraftsarbeidet, er gode på informasjon og kompetansebygging og har brukt et miljøinitiativ som samfunnsutvikling. Tingvoll bør bli kjent for sin politikerskole i bærekraft, sin satsing på å styrke kunnskapen om økologisk matproduksjon og sitt Nord-Sør-arbeid. Stavanger har etablert et forpliktende partnerskap mellom næringsliv, frivillige organisasjoner og kommunen, gjør bruk av framtidsverksteder og scenarioer og har vennskapssamarbeid med Sør. Malmös snuoperasjon bygde på å skape en felles visjon som har gitt kontinuitet, bredde og forankring i bærekraftsarbeidet, offensiv satsing på enøk og Fairtrade og formidling til andre.

En lærdom nordiske foregangssamfunn har gitt oss de siste 20 åra, er at langsiktighet og «på tvers»-arbeid, preger det politiske arbeidet der man får resultater. Skal det monne, må en ikke fokusere på de letteste utveiene på kort sikt.

Det finnes flere «beskjeder» fra erfaringsmaterialet fra de siste 20 åra. Et knippe artikler til slutt i boka presenterer disse.

– Internasjonale avtaler og makroøkonomiske virkemidler er i lengden langt mer virkningsfulle dersom de er utløst av og bygger på slike lokale handlingsmuligheter, understreker Kai Arne Armann.

Handlingskompetanse gjennom praksis

FN-toppmøtet Rio+10 i Johannesburg i 2002 erkjente temposvikt i den globale innsatsen for bærekraftig utvikling. Som et virkemiddel for å styrke handlingskompetanse vedtok FN et utdanningstiår for en bærekraftig utvikling (ESD10, 2005–2014). Agenda 21 har i kap 36 presisert utdanningssektorens bidrag til «utdannelse, opplæring og offentlig bevisstgjøring»

Et felles kjennemerke ved de som presenteres i denne boka, er at de arbeider målbevisst med å fremme kompetanse gjennom sine tiltak for en bærekraftig utvikling. Dels mobiliserer de til bred deltakelse, ut fra tesen om at «handling skaper holdning». Dels stimulerer de til kompetansebygging gjennom både det formelle utdanningssystemet og ikke minst ved å etablere sine egne utdannelsestinstitusjoner.

– Bruken av gode eksempler som bidrag til utvikling av handlingskompetanse er nettopp den pedagogiske metoden som Stiftelsen Idébanken har arbeidet etter i 20 år. Slik skapes ny kunnskap basert på praktiske resultater.

10 meter høye skulpturer reises hos alle prisvinnerne

Balanseprisen er også et bidrag til den nordiske kampanjen i anledning FNs utdanningstiår for en bærekraftig utvikling, «Balanseakten». Kampanjens symbol – de 8–15 meter høye skulpturene laget av Jens Galschiøt reises i løpet av mai hos alle prisvinnerne.

IDÉBANKEN

Historier om verden

UTVIKLING OG MILJØ I GLOBALT PERSPEKTIV

Hva skal til for å gjøre unge journalister best mulig rustet til å skrive om globale utfordringer og muligheter? Gjennom to tiår har journaliststudenter ved Høgskolen i Oslo blitt kurset i internasjonale perspektiver, miljø og utvikling før de la ut på feltreiser som har resultert i over 250 reportasjer fra hele verden. I denne boken er noen av de beste samlet.

Forfatterne tar utgangspunkt i sine spesialfelt og reflekterer over hva som skal til for å gjøre journalistutdanningen best mulig på dette området. I tillegg presenterer tolv faglærere sine tanker og erfaringer. I bokens andre del står journaliststudentenes egne reportasjer fra reisene sentralt, illustrert med foto.

HISTORIER OM VERDEN

UTVIKLING OG MILJØ I GLOBALT PERSPEKTIV

KRISTIN SKARE ØRGERET, ROY KRØVEL
BOKMÅL
219 SIDER
KR 349,–

Nye stemmer i norsk pedagogisk humanioraforskning

Denne boka er et av resultatene fra den NFR-finansierte nasjonale forskerskolen *Humaniorastudier i pedagogikk*. Her presenterer åtte medlemmer seg med artikler som er relatert til doktorgradsprosjektene deres. Disse nye stemmene – som naturligvis ikke utgjør *alle* nye stemmer i norsk pedagogisk humanioraforskning – viser at feltene pedagogisk filosofi og historie har en gledelig rekruttering. Artiklene illustrerer det store mangfoldet i pedagogisk filosofi og historie. Her finner vi glimt fra spesialpedagogikkens historie, og entreprenørskap er temaet i to artikler, fra helt ulike perspektiver. Det føres diskusjoner om hva som skjer når vi plutselig ser ting på en annen måte, og om mulighetene for et naturalistisk dannelsesbegrep. Til slutt finner vi artikler om norsk pedagogisk historie, fra etterkrigstidens demokratiopplæring via et lærerutdanningsforsøk til ivaretagelsen av vår kollektive pedagogiske hukommelse.

Tone Kvernbekk er professor i pedagogisk filosofi ved Pedagogisk forskningsinstitutt, Universitetet i Oslo.

Lars Løvlie er professor emeritus ved Pedagogisk forskningsinstitutt, Universitetet i Oslo.

FACIT AB

Det spiller ingen rolle hvor god man var nettopp. Det er endringsdyktigheten som avgjør om man lykkes. Historien om Facit AB, som Jörnmark ofte kommer tilbake til, sier alt. Facit produserte kontormaskiner. Selskapet var på plass i 140 land og hadde hovedkontor i svenske Østergötland. Det nådde sitt toppunkt i 1970 – og kollapset 18 måneder senere. Jörnmark har lest Facits styreprotokoller fra den perioden; «her sitter vi i skogen og har ikke peiling på hva som egentlig skjer».

– Den moderne kapitalismen er en prosess av millioner av beslutninger som ingen kan ha oversikt over. Produksjonen av varer er ikke lenger det sentrale, bare omsetning av produktene teller. Alt det nye omsettes gjennom at gamle produkter og produksjonsmåter knuses, og den menneskelige forfengeligheten næres. Nye bilder, nye datamaskiner, nye klær, ny livsstil.

JAN JÖRNMARK I PLOT

CO-OP KAPITALISTEN

– Du er kapitalist, men mener vi må kvitte oss med dagens form for kapitalisme, som du kaller Gucci-kapitalismen?

– Ja, for i dagens kapitalisme er det en større skam ikke å ha en ny Gucci-veske enn å måtte sette seg i gjeld for å kjøpe den...

– Du snakker varmt for co-op-kapitalismen. Ligger Norge nærmere denne?

– Ja det kan du si. Det er store forskjeller på den angloamerikanske kapitalismen og den skandinaviske modellen. Noe av det verste med Gucci-kapitalismen er at den skaper så mye urettferdighet og så stor ulikhet. Det er større forskjeller i Storbritannia nå enn det var under annen verdenskrig.

ØKONOMIPROFESSOR NOREENA HERTZ TIL A-MAGASINET

SKÅNE BARN

Trender er å skåne norske barn for så mye livsstress som mulig, fra klapsfri oppdragelse til karakterfri skole. Denne tilnærming benekter den nyeste forskning i nevrovitenskap som beviser at evnen til å takle uventede og krevende situasjoner er plantet først i barndommen om mindre i moden alder.

Eksperimenter på Harvard og Max Planck Institutt i Berlin viser at moderat motgang i barndommen er en læretid for framtiden. Konklusjonen er: «Vi vet ikke om det å ha et godt liv faktisk er bra for oss.» (Peter Hall, Wisdom). Det er nok å tenke på filosofiske læresetninger om verdien av motgang fra Horace til Benjamin Franklin. Det som er nytt, er at den gamle visdommen er blitt bekreftet gjennom skanning av menneskelige hjerner.

NINA WITOSZEK I AFTENPOSTEN

GENI

Enzenberger har et norgesspørsmål til:

– Hvem er det nåværende litterære geniet?

– Karl Ove Knausgård.

– Dere må alltid ha et geni, Agnar Mykle, Finn Alnæs, Erik Fosnes Hansen... Det er veldig morsomt. Geniet må raskt ut igjen, slik at det blir plass til et nytt!

Overgangen til Knut Hamsun er ikke lang. Enzenberger har nettopp lest *Sult* igjen, originalutgaven fra 1909. – Et mesterverk. Punktum.

Han reflekterer omkring hvorvidt Hamsun kan kalles egensindig, eller om ha bare var trassig, som et barn.

– En som i april 1945 erklærer sin støtte til Hitler, handler ikke i dumhet, men på rent trass. Men egensinnet må jo ikke ha rett.

FORFATTER HANS MAGNUS ENZENSBERGER (82) I AFTENPOSTEN

IDIOT

– I og med at ordet idiot betyr «ein person som ikkje er interessert i politikk», vil det seie at ingen politikarar er idiotar?

– Nei. Det er mange politikarar som ikkje er interesserte i politikk. Dessutan kjem dette ordet fra Hellas, og du ser kva slags tilstandar dei har der. Need I say more?

AGNES RAVATN OG HEGE ULSTEIN I DAG OG TID

STAVANGER

Ved inngangen til oljealderen var Stavanger ein av dei fattigaste byane i Noreg med eit utdanningsnivå på line med Finnmark. Ein provinsiell indre- og ytre misjonsby ved havet med ein avleggs hermetikkindustri og dårleg sjølvtilitt, folkeleg og varmt familiær som mange slike småbyar er. Og i grunnen er det sjela til Stavanger enno. Det urbane, moderne og kosmopolitiske er ein sjølvnyttande myte.

Mistilliten til danninga bind bedehuset saman med grillterrassen her i Rogaland. Og synda har vist seg som ein vel så god felage til nevenytta i marknadssamfunnet som søndagsskulemoralen. Så lenge dei ikkje talar og skriv, står dei heller ikkje i fare for å misse seg sjøve i oljerikdomen. Det er det viktigaste. Vi talar trass alt om vanlege arbeidsfolk som har fått mykje pengar mellom hendene. Og utover alt dette står eg og ser. Ein einsleg tilreisande akademikar i eit altfor stort husvære. Kveld etter kveld kunne eg fylgje ferda åt sola over Hafrsfjord til ho drukna seg sjølv lik ein gullskatt i havet i vest.

HISTORIKAR NILS RUNE LANGELAND I DAG OG TID

– Skap nye møteplasser

Senter for seniorpolitikk (SSP) er nasjonal koordinator for det Europeiske året for aktiv aldring og solidaritet mellom generasjonene 2012. 3. mai møttes unge og eldre i Oslo for å markere Generasjonsdagen. **TEKST OG FOTO: ØYVIND KRABBERØD**

«... heller snakke om mulighetene og seniorkraft»

Fra venstre Loveleen Brenna, Sven Mollekleiv, Ove Vanebo og Anette Trettebergstuen.

– Hva har jeg, hva tar jeg imot og hva gir jeg videre?, spurte Gunhild Stærk (26), styreleder i Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, da hun ønsket velkommen til Generasjonsdagen. NOVA-forsker Gunhild Hagestad (70) foredro om nye generasjonsmønstre – muligheter og utfordringer.

– I dag kan de fleste barn og foreldre dele 60 års liv sammen, det er en fantastisk gave, sa hun. Men minnet samtidig om «forgummingen», det at kvinner lever relativt mye lengre enn menn, at moderne barn har flere besteforeldre enn søsken og at vi store deler av livet, helt fra barnehagen, lever mesteparten av tiden sammen med jevnaldrende. Hun slo et slag for nye møteplasser på tvers av generasjonene. Eldre som kan være «lytte-venner» for 7–9-år-

inger som leser for dem på skolen. Og eldre kan delta i lekegrupper sammen med barn. Det gir også god mosjon, mente Hagestad, som var mest bekymret for gamle ungkarer uten barnebarn. Hun spurte om vi kanskje trenger et *Forente Generasjoner*?

Solidaritetskontrakten

Loveleen Brenna, partner i Seema, Sven Mollekleiv, Røde Kors, Ove Vanebo, tidligere FrP nå Civita og Anette Trettebergstuen, politiker for Ap på Stortinget, deltok i debatten om solidaritet mellom generasjonene.

Mollekleiv mente vi burde være mindre opptatt av å snakke om eldrebølgen som problem, og heller snakke om mulighetene og seniorkraft. Brenna sa at solidaritet handler om sterke bånd på tvers av at det er

viktig å koble mennesker sammen og bygge broer, ikke minst når det gjelder eldre mennesker med annen kulturell bakgrunn. Vanebo synes det snakkes mye om eldre og sykehjemsplasser, men at det er mange grader av å være eldre. Han slo et slag for å få pensjonister inn som ressurspersoner på skolene. Trettebergstuen ville også snakke om seniorkraft og muligheter. Hun mener at det fremste tegnet på at det går bra i et samfunn, er at vi lever lenger enn før og at vi må sørge for et arbeidsliv det er mulig å stå lenge i.

23 elever fra Solbakkken folkehøgskole, med lærer Hilde Njøs i spissen på piano, var hyret inn for anledningen, det må kalles et meget vellykket valg. De hadde laget en flunkende ny mini-musikal på imponerende vis. Her formidlet de unges tolkning av seniorpolitiske spørsmål.

De tok utgangspunkt i saken hvor en 68 år gammel Gjensidige-ansatt måtte slutte ved aldersgrense, hun gikk til rettsak, og tapte saken. En skrivegruppe med Sofie Rødland og Idunn Hellesø i spissen hadde skrevet teksten som fant gehør hos et våkent publikum. Sofie hadde også hovedrollen i musikalen. Man blir stolt av at det i folkehøgskolesammenheng skapes en produksjon av slik kvalitet.

Elever fra Solbakkken folkehøgskole i sving med sin mini-musikal.

KLAR TIL Å LEDE HOLTEKILEN FOLKEHØGSKOLE

Lærer ved Buskerud folkehøgskole, Elin Evenrud er tilsatt som rektor ved Holtekilen folkehøgskole i

Bærum, som drives av Det Norske Baptistsamfunn. Evenrud har gjennom mange år sittet i styringsgruppa for PUF og ble valgt inn i styret til Norsk Folkehøgskolelag ved landsmøtet i 2011. Hun starer opp i rektorstillingen 1. august.

NY LEDELSE VED SKIRINGSSAL FOLKEHØGSKOLE

Knut Søyland er ansatt som ny rektor ved Skiringssal folkehøgskole. Det var 14 søkere på stillingen. Søyland var rektor ved Framnes skole i Sandefjord (grunnskole) fra 2002 – 2011. Nå er han ansatt som prosjektleder for sosialpedagogiske satsingsområder i Sandefjord-skolen.

Den nye rektoren trakk seg fra stillingen som rektor ved Framnes skole fordi han var kritisk og grunnleggende uenig i Sandefjord kommunes resultatorienterte målstyring og gjennomføringen av den. Søyland starter opp på Skiringssal 1. august.

ANSATT SOM REKTOR VED RINGEBU FOLKEHØGSKULE

Det var syv søkere til rektorstillingen ved Ringebu folkehøgskule. Rolf Joar Stokke (41) som kommer fra Hamar Media er tilsatt. Han har utdanning i historie og grafisk design, og har jobbet som journalist. Fra 2000 til 2007 var Stokke lærer på Arbeiderbevegelsens folkehøgskole, to år som studierektor. Han starter opp 1. august.

RINGERIKE SATSER MILJØVENNLIG

En tur innom Ringerike folkehøgskole viste raskt at dette er en skole som legger vekt på miljøvennlige løsninger. Skolen har i flere år vært Miljøfyrtårn og ble også Norges første folkehøgskole som ble Fairtrade-sertifisert. Noen økologiske produkter har også kommet inn på menyen, og flere håper vi det blir. Vi vet at en del skoler har dette på dagsordenen, men mye gjenstår. Vi kan gjøre oppmerksom på at all mat som serveres skolebarn i Sverige er KRAV-godkjent, det vil si at den er økologisk dyrket.

EN PETROF TIL FOLLO

En flott minikonsert med elever og gjester til stede, innviet 2. mai det nyinnkjøpte flygelet på Follo Folkehøgskole. Rektor og musikk lærere var selv nede på verkstedet til PETROV utenfor Praha for å teste flygler. Kun få dager etter var det utvalgte eksemplaret på plass på Follo.

Gunnar Stordahl leverer her det vakre instrument til en fornøyd rektor Magnar Osland og lærer Christian Killengren på Follo Folkehøgskole.

ØB

FOLKEHØGSKOLE PÅ ISLAND IGJEN?

Tre kvinner på Island er gått sammen for å forsøke å starte en folkehøgskole på Island. Island har tidligere hatt folkehøgskoleinitiativer, men for tiden er det ingen slike på sagaøya. Det søkes nå om midler fra blant annet EU til å arrangere en konferanse i oktober. Konferansen skal gi bakgrunn og svar på en rekke utfordringer oppstart av folkehøgskole på Island står overfor. Nordisk Folkehøgskoleråd støtter initiativet. Foruten folkehøgskoler i Norge, Danmark, Sverige og Finland, finnes det i dag også en folkehøgskole på Færøylene og en på Grønland.

VALGFAGENE BLIR VIKTIGERE

Informasjonskontoret for kristen folkehøgskole (IKF) har gjennomført en spørreundersøkelse ved sine skoler, 15 av 30 skoler har svart på spørsmålene. Vi klipper:

– Fagtilbud og sosialt fellesskap er viktigst, valgfagene blir stadig viktigere. Over 90% sier at fagtilbud og sosialt fellesskap er de viktigste grunnene for at de begynte på folkehøgskole, og valgfagene stiger i viktighet.

– Færre vektlegger om skolen er kristen eller ikke, likevel har antall elever på de kristne folkehøgskolene økt mer enn i folkehøgskolen generelt. Andelen som regner med at det er et positivt miljø på en kristen folkehøgskole har økt siden 2008 og er nå oppe i nesten 90%.

– Elevene forventer hjelp til å finne ut hva de skal gjøre etter folkehøgskoleåret. Nesten 90% av elevene forventer at folkehøgskoleåret skal være med å stake ut retningen for de neste årene.

KRISTEN FOLKEHØGSKOLE

THOMAS CHR. WYLLER PÅ HEIMTUN

Den gamle professoren i statsvitenskap Thomas Chr. Wyller er død, 89 år gammel. Han var en viktig forfatter av lærebøker, en engasjert foredragsholder og en folkeopplyser. Følgende lille historie sier noe om hans kvaliteter.

Omtrent klokka 11 fikk jeg en marsdag 2006 en telefon fra Thomas Chr. Wyller om at han skulle holde et foredrag i Mjøndalen. Så hadde han oppdaget at det ikke langt unna lå en folkehøgskole. Spørsmålet lød; kan jeg komme i kveld for å fortelle om mine opplevelser som fange på Grini under krigen. Jeg kommer til middag, trenger et rom for en middagslur, deretter er jeg klar. Jeg skal ikke ha noe honorar.

Jeg sa ja, Thomas Chr. Wyller kom, fikk sin middag og sin middagslur. Kvelden ble magisk! Under middagen ville Wyller gjerne kikke på elevlista om han så noen kjente navn. Det gjorde han, og det fikk foredraget hans til å gløde. Bestefaren til en av elevene hadde vært hans medfange på Grini, og hadde vært den som ledet sangen blant fangene når de visste at en medfange skulle føres bort for å bli henrettet. Thomas Chr. Wyllers fortelling i peisestua på Heimtun sitter som spikret. Levende historiefortelling om hvordan det var å være den yngste fangen på Grini, om risikofylt nettverksbygging, og altså om sang ledet av bestefaren til en av våre elever.

Thomas Chr. Wyller følte seg forpliktet som tidsvitne å fortelle sin historie til dagens ungdom. Han ville ikke være helt, men ble det likevel.

ARILD MIKKELSEN

UNIVERSITETA BLIR FLÅDDE

Ei protestbølge veks i den akademiske verda mot blodprisane på internasjonale akademiske tidsskrift.

Det må kallast ein genial forrettningsside: Du får offentlig tilsette forskarar til å levere vitenskaplege artiklar for deg – gratis. Så får du andre offentlig tilsette forskarar til å kvalitetsikre artiklane for deg – gratis. Så presenterer du artiklane i vitenskaplege tidsskrift, og sel dei attende til den univeritetsverda dei kom frå – til blodpris. Eit årsabonnemnet på dei dyraste tidsskrifta kan koste 150.000 kroner.

Det lèt kanskje for lurt til å vere sant, men noko forenkla er det slik mykje av den internasjonale akademiske tidsskriftindustrien fungerer, først og fremst innanfor realfag og medisin. Og det er ikkje rart at fortienesta for dei store aktørane er skyhøg. Nederlandske Elsevier hadde til dømes ei nettofortieneste på nesten sju milliardar kroner i fjor, og profitmarginen var på heile 37 prosent.

PER ANDERS TØDAL I DAG OG TID

KOMPETENCEBEGREBET

I vitensamfundets diskurs er der sket en tavs forskydning af begreber som dannelse, uddannelse, kvalifikation, kundskaber, der alle kan oversættes til kompetencer, som på den måde dækker over det hele. Kompetencebegrebet begår overgreb på et begreb som dannelse ved at give det et nyt indhold. Et forskudt dannelsesbegreb kan overleve sammen med vidensamfundets uddannelsesdimension, men vi må holde fast ved, at Grundtvig med sit syn på dannelse, oplysning og uddannelse mente noget andet, nemlig at individuel og social eller folkelig dannelse foudsætter hinanden, og at livsoplysningen er et mål i seg selv. Hvilket ikke er tilfældet i det per definition individualiserede og instrumentelle kompetencebegreb.

JONAS MØLLER I HØJSKOLEBLADET

REISENS PEDAGOGIKK:

Bærekraftige folkehøgskolereiser?

Det blir tydeligere og tydeligere hvor viktig det er at vi tar vare på verden. Uansett hvor vi befinner oss på denne kloden, så påvirker vi hverandre. Hvordan bidrar folkehøgskolene til en bærekraftig utvikling, og kan de store klimakostnadene mange av folkehøgskolereisene har rettferdiggjøres?

AV BRITA PHUTHI

Hvert skoleår reiser flere tusen folkehøgskoleelever på turer i Norge, Europa og resten av verden. Alle mulige transportmidler blir brukt, men flere og flere linjeturer og skoleturer går til steder som krever flytransport, enten til nærliggende land som Irland og Island eller til fjernere steder som Cape Town, New York eller Bangkok. I tillegg til at reisen er sentral for undervisningen, ser de fleste folkehøgskolene disse turene som svært viktige og nødvendige i rekruttering av elever, og mange elever velger nok skole etter hvor turen går. En flyreise tur/retur Thailand gir nesten en og en halv gang så høyt klimagassutslipp som en personbil gjør i løpet av ett år.¹ Spørsmålene som reiser seg er om folkehøgskolene legger opp turer som kan forsvares i forhold til folkehøgskolens ideologi, og ikke minst hvor bærekraftige er folkehøgskolereisene?

Bærekraftige handlinger

Det er i år 25 år siden rapporten «Vår felles framtid» kom ut og begrepet «bærekraftig utvikling» er et allment

kjent begrep, men vi er ikke alle og alltid like flinke til å følge opp med bærekraftige handlinger. Hvor mye må vi gjøre for at vi er med på å skape bærekraftig utvikling både lokalt og globalt? Og bryr vi oss egentlig om klimaendringene? Aftenposten skrev 15. februar i år om TNS Gallups klimapanels nye undersøkelse; «Miljøengasjementet er i fritt fall. En ny undersøkelse viser at ungdom bekymrer seg langt mindre for klimaendringer enn for to år siden.»² Klimaendringer kom på en 11. plass i denne undersøkelsen mens for to år siden var klimaendringer sett på som den nest største utfordringen.

Om man søker etter ordet «klimaendringer» på folkehøgskolenes felles nettside, får man bare ett treff: Reiseliv- og samfunnslinja på Agder folkehøgskole. Det er selvsagt mulig at skolene skriver mer om disse temaene på sine hjemmesider, men en elev som søker på fellessiden får ikke inntrykk av at dette er et viktig tema på folkehøgskolene. Ordet miljøvern får derimot litt over 20 treff, og da finner man blant annet fellesfaget «Bærekraft» ved Hardanger folkehøgskole, årets nye linje «Lofoten Watch» ved Lofoten folkehøgskole og Regnskoglinja ved Sund folkehøgskole. Nordfjord folkehøgskole har som visjon «å sette spor under ein open himmel». Så spør det om vi setter så store fotavtrykk at våre etterkommere ikke får samme muligheter og ressursgrunnlag som oss, eller om vi klarer å

sette så gode spor at det resulterer i «sporfri ferdsel».

Utfordringen

Klimaendringene som er spådd fremover er at vi får varmere og våtere vær, og etter hvert er det blitt stor enighet om at disse endringene er menneskeskapte. Selv om vi kan merke noen endringer her i Norge er det land som Bangladesh og Kenya som merker de store endringene i form av henholdsvis høyere havnivå og tørke. Som globale medborgere må

«En flyreise tur/retur Thailand gir nesten en og en halv gang så høyt klimagassutslipp som en personbil gjør i løpet av ett år»

vi se sammenhengene mellom egne forbruk og levemåter og andres fattigdom og nød – det handler om å rette blikket slik at vi ser at våre handlinger får konsekvenser på tvers av landegrensene. Dette er et av fokusområdene i Pedagogikk for de Rike (PFR). I PFR retter vi pekefingeren mot oss nordboere og ser på hva vi kan gjøre for å bidra til en bærekraftig utvikling. Ved å endre våre holdninger og handlinger kan vi få utrettet mye.

Som utviklingsminister jobbet Erik Solheim for «en samstemt politikk for utvikling» hvor det handler om å se sammenhengene og konsekvensene av våre handlinger fra ett politisk felt til ett annet. Med andre ord; ikke å gi med en hånd mens man tar med den andre hånden. Så spør det om det er det vi gjør når vi sier det er greit å fly lange strekninger så lenge vi gjør noe samfunnsnyttig for dem vi besøker. På den andre siden er det flere som peker på hvor viktig en utenlandsreise kan være for en elev for å øke engasjementet for Nord-Sør problematikk. Det er nok mange som kan skrive under på at hadde det ikke vært for utenlandsoppholdet, så hadde man ikke vært like engasjert som man er i dag. Jeg tenker derfor at utfordringen blir å legge opp til folkehøgskolereiser som er med på å danne globale medborgere som gjennom holdninger og handlinger bidrar til en bærekraftig utvikling. Hvordan man skal komme seg til reisemålet og hva man skal gjøre der er derfor en svært viktig debatt vi må fortsette å ha i folkehøgskolen.

¹ <http://www.klimalofet.no/Klimatips/Utlisting/Reise/Fly>

² Aftenpostens nettutgave 15. februar 2012 v/ Stein Erik Kirkeboen og Pål Vegard Hagesæter.

KURS

Du som er ny i skoleslaget: *Hvordan drive folkehøgskole?*

Nå er det kurs for nytilsatte! Vi møtes på **Nansenskolen** på Lillehammer andre uken i august, nærmere bestemt: 6. – 9. august. Kurset er spesielt laget med deg som er ny i skoleslaget i tankene. Hvilke rolle du skal ha på din skole er mindre viktig enn at alle som jobber i skolen trenger en grunnleggende innføring i hvorfor et så merkelig og genialt skoleslag som folkehøgskolen faktisk kan finnes. Hva finnes vi for? Hvordan arter det seg i praksis? Hva er felles når så mye er forskjellig skolene imellom? Hvordan kan vi dra nytte av hverandre, når vi blir travle i hver vår heftige hverdag?

På innholdssida står:

Hva er folkehøgskolens røtter, og hvordan preger den oss i dag?

Hva er dannelse i 2012?

Hva er humanisme?

Hvordan drive sosialpedagogikk?

Hva er dialog i praksis?

Hvordan ser kartet over folkehøgskolelandskapet ut?

Blant praksis vi kommer til å jobbe med/øve på er: Deltagelsesmetodikk, dialog og konflikt, metode-jam, sang og sermoni, lek og kreativ gruppeveiledning.

Dette er et kurs hvor aktiv deltagelse er en forutsetning. Du vil treffe likesinnede, og få mulighet til å bygge nettverk internt i folkehøgskolelandskapet.

Dette kurset vil bli fulgt opp av en samling i januar 2013, og noe veiledning i grupper høsten-2012. Deltagelse i dette er obligatorisk for deltagere på kurset i august. Som deltager må man også være tilstede på alle kursdagene i august.

Påmelding til: marianne@folkehogskole.no

Spørsmål angående kurset rettes til: lana.sendstad@folkehogskole.no

VONHEIMSTEVNE 4.OG 5.AUGUST

FORELØPIG PROGRAM:

Kåseri om «Oppvekst under krigsåra 1940/45» av tidligere lærer Anne Kleiven lørdag, og foredrag av forfatter og journalist Sigrun Slaggard på søndag.

Det nye styret for Vonheim består av Alma Marit Bakken, Nils Nygård, Jostein Jacobsen, Sigmund Jarle Jacobsen og Erik Teng, alle Gausdal.

Varamedlemmer: Arne Chr. Stryken, Anna Frøyse og Lars Heyerdahl. Torgunn H. Maurset er seniorrådgiver.

De ønsker at Vonheim skal bli et viktig samlingssted på 150-årsjubileet til Folkehøgskolen.

For mer informasjon – kontakt:
Torgunn Holm Maurset tlf.61220482
eller 48098585.

2 på kurs

**Eivind E. Høimyr, lærer/
webansvarlig på Elverum
Folkehøgskole**

Hva syns du om kurset?

Jeg synes kurset var veldig bra. Jeg fikk en mye bedre forståelse for folkehøgskolens bakgrunn og grunnprinsipper. Samtidig var det veldig verdifullt å dele erfaringer og metoder med både erfarne og nyansatte i alle aldre. Det er også veldig fint å bli kjent med andre lærere i samme situasjon, og ikke minst de som har livslang erfaring fra folkehøgskole.

Tilbake i folkehøgskolehverdagen; har du fått nytte og glede av det du lærte på kurs?

På kurset satte vi oss flere konkrete mål for kommende skoleår på områder vi ville forbedre oss. Jeg har hatt fokus på dette gjennom året, og ser en klar forbedring. Jeg har ved mange anledninger benyttet meg av metoder eller tips vi lærte på kurset enten det var fra kursholderne, gruppearbeid eller ble delt uformelt over matbordet. I tillegg er det garantert en hel del jeg har tatt med meg og bruker ubevisst. Jeg er ikke i tvil om at kurset har hatt en positiv innvirkning på meg som folkehøgskolelærer, og anbefaler absolutt kurset videre.

**Tove Ertsås, lærer på Namdals
folkehøgskole**

Hva syns du om kurset?

Kurset var veldig inspirerende! Det var gode dager som ga både sosialt og faglig påfyll. Særlig satte jeg pris på metodeinnspillene.

Tilbake i folkehøgskolehverdagen; har du fått nytte og glede av det du lærte på kurs?

Jeg fikk flere nye ideer fra kursholderne og andre deltakere, som jeg har benyttet i morgensamlinger og fellesfag.

Anbefaling til alle nye i folkehøgskolen

I august 2011 var vi en stor gjeng samla på Nansenskolen i Lillehammer på kurs for nye i folkehøgskolen. Her var vi både lærere, kjøkkenpersonale, rektorer og kontormedarbeidere for å få bedre kjennskap til skoleslaget vi er en del av. Mens noen enda ikke hadde starta i jobben, hadde andre et par-tre år bak seg i folkehøgskolen. **Og la meg ta det viktigste først; det var virkelig ei inspirerende samling.** Jeg, og mange med meg, dro derfra med hodet fullt av nye ideer til opplegg og metoder å bruke i skolehverdagen, nye bekjenskaper og breiere forståelse for hva slags skoleslag folkehøgskolen er.

Kurset gikk over fire dager med både faglig og sosialt opplegg i kjent folkehøgskolestil. Dagene starta med lek og moro for morgenfuglene, deretter morgensamling. På programmet stod kurs i dialog, leker, konflikt-

håndtering, introduksjon til NF, folkehøgskolens historiske bakgrunn, for å nevne noe. Det var også en rekke gruppeoppgaver hvor vi diskuterte alt fra rutiner rundt måltider, alkoholpolitikk, disiplinårsaker og hvordan oppstartsukene gjøres. Det var veldig kjekt å høre om hvordan andre skoler løser saker og ting, og få noen gode tips å ta med seg hjem.

Mot slutten av kurset ble vi bedt om å velge oss en utfordring hver som vi skulle jobbe videre med utover i skoleåret som vårt eget lille prosjekt. Noen ville bli bedre på å ha fellesfag, andre ville øve seg på å gi positive tilbakemeldinger, andre ville lære seg å ikke bli stressa om planen gikk i vasken, noen ville reise på praksisbesøk til andre skoler, mens andre hadde som sitt fremste prosjekt å øve på å få et liv utenfor jobben.

Blant oss som var tilstede på Nansenskolen disse dagene var det rene halleluja-stemninga etter endt kurs, og med god grunn. En sterk anbefaling går derfor til deg som er mer eller mindre ny i folkehøgskolen; bli med på sommerens kurs! Det vil du neppe angre på.

KRISTIN BJØRKE, SUND FOLKEHØGSKOLE

KALENDER

06.08–09.08.: Kurs for nyansatte i folkehøgskolen, Nansenskolen.
19.09.–21.09.: Informasjonsseminar IF, Drammen.
24.09.: Kurs for nye tillitsvalgte, Sanner Hotell på Gran.
25.09.–27.09.: Tillitsvalgtkonferanse, Sanner Hotell på Gran.
01.10.–03.10.: Møte i distrikt 6, Hadeland folkehøgskole.
05.10.–06.10.: Møte i distrikt 3, Sogndal folkehøgskole.
08.10.–09.10.: Møte i distrikt 4, Sunnhordland folkehøgskole
15.10.–18.10.: Møte i distrikt 1, Passvik folkehøgskole.
15.10.–17.10.: Møte i distrikt 2, Nordmøre folkehøgskole.
22.10.–23.10.: Møte i distrikt 7, Follo folkehøgskole
30.10.–01.11.: Kurs: Ledelse i folkehøgskolen, hva handler det om?
12.11.–14.11.: Rektorforum, Drammen

Folkehøgskolene sammen om 2014

Folkehøgskolenes demokratiske tradisjon ligger til grunn for at Norsk Folkehøgskolelag, sammen med de øvrige folkehøgskoleorganisasjonene, skal arbeide for å markere både at grunnloven er 200 år og folkehøgskolen 150.

Fokus på demokrati og demokratisk dannelse håper vi kommer til uttrykk på den enkelte skole, gjennom felles fyrtårnsprosjekter, i det pedagogiske utviklingsarbeidet og i forskning på folkehøgskolen.

Det skal nå etableres en prosjektgruppe til å konkretisere ideene i en prosjektbeskrivelse, som skal ligge til grunn for søknad om midler for å realisere prosjektene. (Følg med på: www.folkehogskolene.net/nf)

Ny særavtale på plass i KS

Fredag 23. mars ble det enighet om ny særavtale for de kommunale og fylkes-

kommunale folkehøgskolene. Avtalen er gjeldene for en to-årig periode, fra 1.1.2012 til 31.12.2013.

Det presiseres i den sentrale avtalen under punkt 2 – inndeling av årsverket – at det settes av 478/637 timer av 60/45 minutters enheter til undervisning. Godtgjøring for særskilt arbeid økes fra kr 19.000,- til minst kr 20.500,- gjeldende fra 1.1.2012 (Se hele avtalen på: www.folkehogskolene.net/nf)

Endring i styret til NF

Erika Alnæs (Hardanger) har tiltrådt arbeid utenfor folkehøgskolen og fratrer derfor sin posisjon som medlem i styret i NF fra høsten. 1. vara Haldis Brubæk møter fast for Alnæs fram til landsmøtet neste år.

Dette betyr videre at 2. vara Marit Nordholmen fra Skogn folkehøgskole fra høsten møter fast i styremøtene med tale og forslagsrett. Styret konstituerer seg med ny nestleder etter Alnæs. Vi takker Erika for flott innsats gjennom mange år.

Kurs for nye tilsatte i folkehøgskolen

Vi gjentar suksessen fra i fjor og inviterer nye tilsatte i folkehøgskolen til kurs på Nansenskolen på Lillehammer fra 6. til 9. august. Kurset er også åpent for de som har vært tilsatte ett eller to år allerede. (Les mer på: www.folkehogskolene.net/puf)

Sangboknemnd er nå ferdige med sitt arbeid med å revidere sangboka

Mer enn 100 sanger er byttet ut av nemndas medlemmer, som i tillegg til Åsmund Mjelva (Elverum) er Heidi Granlund (Toneheim), Christian Killengreen (Follo) og Johny Fosse (Jæren). Sangboka kommer i god tid til kommende skoleår.

Vi gleder oss.

Terje Leren inn i rektorutvalget

Rektor på Hallingdal folkehøgskule, Terje Leren, er nytt medlem i rektorutvalget.

Rektorutvalget ledes av Åsmund Mjelva (Elverum). De to øvrige medlemmene er Mona Økland (Sunnhordland) og Odd Steinvåg (Møre). Leren erstatter Charlotte Sørensen (Skjeberg) i utvalget.

Folkehøgskolerådet utvides og sikrer bedre kjønnsbalanse

På Folkehøgskolerådets årsmøte 19. april ble det enstemmig vedtatt å utvide Folkehøgskolerådet fra fire til seks medlemmer. Samtidig skal begge kjønn være representert med minst to medlemmer.

Ønsker fra medlemmer, landsmøtet og styret til NF er dermed langt på vei innfridd. Endringen vil gjelde fra høsten.

Får du medlemsnytt på e-post?

Medlemsnytt kommer fra sommeren kun på e-post. Dersom du ikke mottar dette medlemsbrevet i e-post ber vi deg om å kontakte din tillitsvalgte om det, evt. å ta direkte kontakt med oss.

ØYVIND BRANDT

Informasjons- Evaluering av folkehøg- seminaret skolene i september

IF legger nå siste hånd på programmet for informasjonsseminaret i Drammen 19. – 21. september. Her er noen av de du kan møte:

- **Arne Krokan:** Sosiale medier – status og trender
- **Erling Fossen:** Hvordan knekke Oslo-koden og få Oslo-ungdommer til å dra på folkehøgskole på landet?
- **Jakob Thynness:** Dirty design på web. Brukervennlighet i sentrum
- **Majoran Vivekananthan:** Hvordan nå ungdom med annen kulturell bakgrunn?
- **Jostein Magnusson:** Brukervennlighet på websider.
- **Camilla Elise Berg:** Hvordan lage en god annonse?
- **Kristian Osestad:** Hvordan lage en attraktiv Facebookside?

Sett av dagene og møt opp til et interessant og lærerikt seminar.

Vi oppfordrer alle skoler til å sende minst en deltaker til informasjonsseminaret.

Ny katalog

Det er IF som har tatt over ansvaret for den nye folkehøgskolekatalogen som slippes fra trykkeriet 15. november. Elever ved Ringerike folkehøgskole stilte dette året opp som modeller, mer en 50 elever møtte opp på audition for snapshots. Tre dager var satt av til prosjektet, en dag for rekognosering og to dager for fotografi.

Vi gjør endel endringer i årets katalogprosjekt. Vi har byttet fotograf og vil nå ta bilder i miljøet – knyttet opp til ulike tema. Morten Borgestad er fotografen, han jobber analogt med storformatfilm (4 x 5 tommer!). Der tidligere fotograf har tatt mer enn to tusen bilder ble det denne gangen tatt i underkant av 100. Det er en helt annerledes og langsom prosess som vil gi en fantastisk oppløsning på bildene. Vi er spent på resultatet.

Bildene som er tatt skal brukes i katalogen, men også til alt annonse-materiale og i kampanjene IF/IKF skal kjøre. Det er Skin Designstudio som stadig er vår gode samarbeidspartner.

ØK

I den nærmeste framtiden vil alle skoler bli kontaktet av et analysefirma som heter EPSI. De har spesialisert seg på å lage tilfredshetsundersøkelser for blant annet barnehager, politiet og enkelte utdanningsinstitusjoner. EPSI er et non-profit selskap som har inngått avtale med Informasjonskontoret for folkehøgskolen og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole.

Tanken er at de skal undersøke den generelle tilfredsheten blant dem som har gått på folkehøgskole. Denne undersøkelsen skal sammenlignes med tilfredsheten blant dem som har gått på blant annet universiteter, høyskoler og fagskoler.

Tilfredsheten vil bli brutt ned på ulike deler som vil bli veid slik at vi kan se hvor viktige de enkelte delene er for den samlede tilfredsheten. Dersom elevene er misfornøyd med noe så vil undersøkelsen vise om denne misnøyen smitter av på deres generelle syn på skolen eller ikke.

Alle skolene vil få tilbud om å få foretatt individuelle analyser, noe som kan være viktig i skolens kvalitetsarbeid. Skolene må betale for de individuelle undersøkelsene og prisen er avhengig av skolens størrelse.

Vi håper at så mange skoler som mulig velger å bli med på undersøkelsen – både fordi vi ser at dette kan være et godt redskap for skolene, men også for å gi den samlede undersøkelsen en større tyngde.

Håpet er naturligvis at vi ender opp med et positivt resultat som vi kan bruke i vårt PR arbeid, men hovedtanken er at vi får et resultat som tydelig peker på forbedringspunkter slik at vi kan jobbe for at folkehøgskolene blir enda bedre i tiden framover. Det er planen å gjenta slike undersøkelser med jevne mellomrom.

Restplasstorg

Vi har nå lagt ut vårt **Restplasstorg** på www.folkehogskole.no.

Restplasstorget gjør det tydelig hvilke linjer som har ledige plasser. Dermed blir det enklere for potensielle elever å finne fram til en linje som passer akkurat for dem.

DORTE BIRCH

Støtteannonser til Folkehøgskolen

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00 – Fax: 38 16 82 01
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70 – Fax.: 62 35 73 99
Rektor: Ola Bergum
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90 – Fax.: 32 75 04 80
Rektor: Trygve Agdestein Vinje
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKOLE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50 – Fax.: 53 42 56 51
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKOLE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00 – Fax.: 62 43 52 01
Rektor: Åsmund Mjelva
www.elverum.fhs.no

FANA FOLKEHØGSKOLE

5259 Hjellevad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60 – Fax.: 55 52 63 61
Rektor: Dagfinn Eggen
www.fana.fhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKOLE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80 – Fax.: 57 86 16 30
Rektor: Arne Hagen
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50 – Fax.: 64 98 30 60
Rektor: Magnar Osland
www.follo.fhs.no

FØSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85 – Fax.: 73 85 85 86
Rektor: Wiggo Sten Larsen
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKOLE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00 – Fax.: 61 33 96 01
Rektor: Tor Kristen Grindaker
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKOLE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70 – Fax.: 32 07 96 71
Rektor: Terje Leren
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKOLE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00 – Fax.: 53 67 14 01
Rektor: Trond Instebo
www.hardanger.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00 – Fax.: 31 02 38 19
Rektor: Sølvi Pettersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKOLE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00 – Fax.: 51 78 85 01
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKOLE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60 – Fax.: 52 84 61 61
Rektor: Kjell Arne Medhaug
www.karmoy.fhs.no

LØFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80 – Fax.: 76 06 98 81
Rektor: Brynjar Tollefsen
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKOLE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70 – Fax.: 56 34 80 71
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKOLE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99 – Fax.: 70 04 19 98
Rektor: Odd Arve Steinvåg
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00 – Fax.: 74 33 18 99
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00 – Fax.: 61 26 54 40
Rektor: Dag Hareide
www.nansenskolen.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Fax.: 00 46 303 648 31
Rektor: Hans-Åke Höber
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKOLE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00 – Fax.: 71 65 89 19
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80 – Fax.: 75 02 90 36
Rektor: Einar Jakobsen
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

NORSK SENTER FOR SENIORUTVIKLING

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00 – Fax.: 33 33 55 55
Rektor: Jon Edgard Karlsen
www.seniorutvikling.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92 – Fax.: 78 99 51 25
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00 – Fax.: 73 81 20 70
Rektor: Einar Hermansen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKOLE

2630 Ringebu
Tlf.: 61 28 43 60 – Fax.: 61 28 43 61
Rektor: Harald Midtsund
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00 – Fax.: 32 17 99 09
Rektor: Einar Westheim
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10 – Fax.: 63 97 34 10
Rektor: Gry Husum
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKOLE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40 – Fax.: 35 05 80 41
Rektor: Terje Heggernes
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKOLE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Lene Dyrrkorn
www.setesdal.fhs.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØGSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90 – Fax.: 33 45 96 70
Rektor: Hallvard Smørgrav
www.skiringssal.fhs.no

SKJEBERG FOLKEHØGSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 16 81 04 – Fax.: 69 16 87 82
Rektor: Charlotte Sørensen
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20 – Fax.: 74 09 60 95
Rektor: Jan Kjetil Haugen
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKOLE

Pb 174, 6851 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75 – Fax.: 57 62 75 70
Rektor: Mai-Evy Bakken
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70 – Fax.: 62 96 70 89
Rektor: Rune Sødal
www.solbakken.fhs.no

SOLTUN FOLKEHØGSKOLE

9440 Evenskjer
Tlf.: 77 08 99 30 – Fax.: 77 08 99 40
Rektor: Marit E. Hetmann
www.soltun.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00 – Fax.: 74 12 49 10
Rektor: Tore Haltli
www.sund.fhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKOLE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10 – Fax.: 53 47 01 11
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00 – Fax.: 62 54 05 55
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00 – Fax.: 61 14 27 15
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRONDARNES FRILYNT FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77 – Fax.: 77 04 00 78
Rektor: Chris Buunk
www.trondarnes.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKOLE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50 – Fax.: 72 85 39 51
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11 – Fax.: 75 17 24 46
Rektor: Leif Klæboe
www.vefsn.fhs.no

VOSS FOLKEHØGSKOLE

5700 Voss
Tlf.: 56 52 90 40 – Fax.: 56 52 90 41
Rektor: Lasse Sandberg
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØGSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

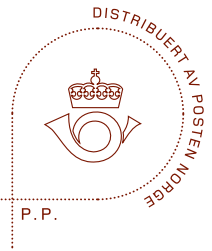
3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Fax.: 32 08 26 02
Rektor: Berglind Stefánsdóttir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90 – Fax.: 55 39 51 99
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

B

NORGE

B-BLAD

RETURADRESSE:
NORSK FOLKEHØGSKOLELAG
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

Jag etter vind

Jakta på sterke opplev-
ingar er som med head-
hunting til troféveggen
for den som skyt med
gevær. Alt må bli større,
alt må kjennast sterkare.

Horna treng fleire taggar for å imponera. Eller for å tilfredsstilla stadig djupare behov for å bli rysta i eiga sjel. Etter år i vandring på leiting etter retning; kva skal til for å stilla svolt?

Kanskje er det noko med mottakar-apparatet som treng justering, like gjerne som talet på nye kick og boosts – enten det handlar om kunst som rører, reiser til ukjente stader, det fascinerande eksotiske – eller rett og slett: å ha evna til å ta inn Det Vakre.

Handlar det ikkje like mykje om det å gå med varsemd, med årvakne sansar. Snu blikket: vara sjølv det dådyret som ikkje skulle hengja med tomt blikk av glas, på eit treskjold montert på store vegg.

Dei spissa øyrene, som mista evna til å skifta vinkel for å lytta. Lukte-sansen som ein gong var peileredskap for næring, men også det å kunna skilja fiende frå venn. Smakssansen på tunga, som stivna som sement i lukka.

Kanskje er det dette:

Å trø varsomt, trø i mose, trø mjukt og forsiktig med sansane i behold. Ha nok tid til å ta inn, til å kjenna etter. Tid for blikk, for Den Andre. Og oppøvd evne til å forstå, eller i det minste prøva å forstå. Kunna sila inntrykk, som sanden som filter for rennande vatn. Venta, tåla, sjå. Bli møtt.

Blir du sjølv troféet, er heile livet tapt.

Dette Børli-diktet heng på spegelen til éin god venn:

Hold sinnet ditt mjukt,
sier en stemme i vinden

La det ikke stivne av år og alder.

Smør det med dagens soltalg,
dynk det med dogg fra en blomsterkalk,

garv det i motgangs bitre saltlake.

Hold sinnet ditt vårt og villig
som greina i brisen:

en hvileplass for fuglen
med vingen blå av himmelduft.

AV KJELLAUG HATLEN LUNDE,
BILLEDKUNSTNER